

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi

Investigation of the Turkish Century Education Model Primary School Social Studies Curriculum in terms of Values Education

Yunus Emre DEMİRBAŞ, Sorumlu Yazar, Arş. Gör. | Corresponding Author, Res. Asst.
Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul | Yıldız Technical University, İstanbul, Türkiye
yunemdem@gmail.com
ORCID: 0000-0001-8697-0099
ROR: 0547yzj13

Bilal YORULMAZ, Prof. Dr. | Professor
Marmara Üniversitesi, İstanbul | Marmara University, İstanbul, Türkiye
bilal.yorulmaz@gmail.com
ORCID: 0000-0003-3456-0797
ROR: 02ksvqa67

ISSN: 1303-880X
e-ISSN: 2667-7504
<http://ded.dem.org.tr>

Makale Türü / Article Type:

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received Date: 10.03.2025

Kabul Tarihi / Accepted Date: 08.12.2025

Yayın Tarihi / Published Date: 25.12.2025

Lisans / Licence: CC BY-NC-4.0.

Tr/En: Tr

Atıf/Citation: Demirbaş, Y.E., Yorulmaz, B. (2025). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 23(50), 311-357
<https://doi.org/10.34234/ded.1654849>

Çıkar Çatışması / Competing Interests:

Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan ederler. / The authors declare that they have no competing interests.

Yazar Katkıları / Author Contributions:

Yunus Emre DEMİRBAŞ (%60), Bilal YORULMAZ (%40)

Öz

Bu araştırma, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM) İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın değerler eğitimi açısından güncelliğini, kültürel uyumunu ve etkililiğini incelemeyi amaçlayan nitel bir çalışmadır. Bütüncül tek durum deseni ile yapılandırılan araştırmada, ilk aşamada öğretim programında yer alan değerler doküman analizi yöntemiyle tespit edilmiş; ikinci aşamada ise program hakkında farkındalığa sahip 9 sınıf öğretmeniyle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Veriler içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiş, bulgular kodlar ve temalar doğrultusunda sunulmuştur. Araştırma bulgularına göre, öğretim programında en çok vurgulanan değerler duyarlılık, vatanseverlik, çalışkanlık, sorumluluk ve aile bütünlüğü iken; adalet, özgürlük, estetik, dürüstlük gibi bazı değerlerin görece daha az yer aldığı belirlenmiştir. Öğretmenler, bu değerlerin aktarımında somutlaştırma eksikliği, aktif katılımı sınırlandıran zaman yetersizliği ve uygulama desteği ihtiyacı gibi sorunlara dikkat çekmiştir. Ayrıca öğretmenler, önerilen yöntemler arasında drama, örnek olay inceleme ve oyun temelli öğrenmenin değerler eğitimi açısından işlevsel olduğunu belirtmiştir. Buna ek olarak, öğretmenlerin büyük çoğunluğu programın millî kimlik gelişimine olumlu katkı sağladığını, özellikle tarihî olaylar, millî kahramanlar ve kültürel miras odaklı etkinliklerin öğrencilerde millî bilinç oluşturduğunu ifade etmiştir. Bununla birlikte, evrensel değerlere sınırlı vurgu, günümüz rol modellerinin eksikliği ve bazı yöntemlerin öğrenciler için ezber dayalı ve tekrara açık olması gibi eleştiriler de dile getirilmiştir. Programın toplumsal olaylara duyarlı bireyler yetiştirme yönü olumlu bulunmakla birlikte, bu duyarlılığın sürdürülebilirliği için okul-aile iş birliğinin ve öğretmen donanımının daha fazla desteklenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Sonuç olarak, TYMM İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerler eğitimi açısından kapsamlı ve teorik olarak güçlü bir yapıya sahip olsa da öğretmen rehberliği, somutlaştırma uygulamaları ve değerlerin dengeli dağılımı gibi alanlarda geliştirilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Anahtar Kalimeler: Türkiye Yüzyılı, Maarif Modeli, Değerler Eğitimi, Sosyal Bilgiler, İlkokul.

Abstract

This study is a qualitative research aimed at examining the currency, cultural compatibility, and effectiveness of the Turkey Century Education Model (TYMM) Primary School Social Studies Curriculum in terms of values education. Structured with a holistic single-case design, the research was conducted in two phases: in the first phase, values included in the curriculum were identified through document analysis; in the second phase, semi-structured interviews were held with nine primary school teachers who were familiar with the program. The data were analyzed using content analysis, and the findings were presented according to codes and themes. According to the research findings, the values most emphasized in the curriculum were sensitivity, patriotism, diligence, responsibility, and family integrity, while some values such as justice, freedom, aesthetics, and honesty were relatively less represented. Teachers drew attention to issues such as the lack of concretization in the transmission of these values, insufficient time limiting active participation, and the need for implementation support. Additionally, teachers stated that among the recommended methods, drama, case study analysis, and game-based learning were functional in terms of values education. Furthermore, the majority of teachers expressed that the program positively contributed to the development of national identity, especially through activities focusing on historical events, national heroes, and cultural heritage, which fostered national consciousness among students. However, criticisms were also voiced, including limited emphasis on universal values, the absence of contemporary role models, and the fact that some methods could lead to rote memorization and repetition for students. While the program's role in raising socially conscious individuals was viewed positively, it was emphasized that school-family cooperation and teacher training should be further supported to sustain this awareness. In conclusion, according to the opinions of classroom teachers, the TYMM Primary School Social Studies Curriculum possesses a comprehensive and theoretically strong structure in terms of values education; however, improvements are needed in areas such as teacher guidance, concretization practices, and balanced distribution of values.

Keywords: Turkey Century, Maarif Model, Values Education, Social Studies, Primary School.

Giriş

21. yüzyılın hızlı toplumsal ve kültürel dönüşümleri, bireylerin yalnızca akademik bilgi ve becerilerle değil; aynı zamanda etik, ahlaki ve toplumsal değerlerle donatılmasını gerekli kılmaktadır. Bu gereklilik, değerler eğitiminin eğitimin merkezî unsurlarından biri haline gelmesini beraberinde getirmiştir. Özellikle ilkokul dönemi, bireylerin karakter gelişiminin temellerinin atıldığı kritik bir evre olarak değerlendirilmekte ve bu dönemde kazandırılan değerlerin bireyin tüm yaşamı boyunca etkisini sürdürdüğü kabul edilmektedir (Lickona, 1992).

Değerler eğitimi, bireylerin ahlaki, etik ve toplumsal sorumluluk bilinci kazanmalarını sağlayan, toplumun gelişimi için temel bir unsur olarak kabul edilmektedir ve aileden başlayarak okulda öğretmenler ve öğretim programları aracılığıyla bütüncül bir yaklaşımla yürütülmelidir (Lesková & Yochanna, 2024; Tripura, 2025). Değerler eğitimi; özellikle ahlak, dürüstlük, hoşgörü, empati, sosyal sorumluluk ve adalet gibi evrensel değerlerin kazandırılmasında önemli rol oynamakta ve bireylerin karakter gelişimini desteklemektedir (Tripura, 2025). Bu eğitim, başta Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Türkçe, Felsefe ve Hayat Bilgisi gibi derslerde olmak üzere, tüm derslerde ve okul içi etkinliklerde uygulanabilmekte; ayrıca yükseköğretimde de mesleki ve toplumsal sorumluluk bilincinin gelişimine katkı sağlamaktadır (Thakur, 2025). Değerler eğitiminin etkili olabilmesi için aile, okul ve toplumun iş birliği içinde hareket etmesi, ders içeriklerinin ve öğretim yöntemlerinin değer aktarımını destekleyecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Türkiye’de eğitim politikaları, değişen toplumsal ihtiyaçlara yanıt verebilmek amacıyla yeniden yapılandırılmakta; bu süreçte değerler eğitimi, çağın gereklerine uygun bireyler yetiştirme hedefi doğrultusunda yeniden önem kazanmaktadır. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM), bu yaklaşımı temel alarak Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi doğrultusunda değerler eğitimi bütüncül bir anlayışla ele almakta ve öğretim programlarına entegre etmektedir (Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, 2023). Çocukların erdemli bireyler olarak toplumsal hayatta yer alması, onların akademik başarıları kadar önemli bir konudur. Sosyal düzenin yalnızca yasalara uymakla sağlanması yeterli değildir; toplumun ortak değerlerinin bireyleri birleştirici gücü de bu düzenin sürdürülebilirliğinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu sebeple, çocukların hem iyi bir eğitim alarak başarılı bireyler olması hem de bu evrensel değerleri içselleştirmiş erdemli birer insan olarak topluma katkı sağlaması büyük bir öncelik taşımaktadır (Kasapoğlu,

lu, 2013; Yörükoğlu, 2021). Bu bağlamda, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin değerler eğitimi sadece bireysel başarıya odaklanmakla kalmayıp, aynı zamanda toplumsal bir sorumluluk anlayışıyla ele alması, eğitimdeki köklü değişimin temel taşlarından birini oluşturmaktadır.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ile ilgili genel değerlendirme bağlamında yapılan çalışmalar, bu modelin yerli ve milli bir eğitim sistemi kurmayı hedeflediğini söylemektedir. Yine bu modelin; K12 yeterlilik çerçevelerine milli bir ruh üfleme çabası olarak görüldüğü ve evrensel yeterlikler ile millî birikimi harmanlayarak, holistik bir yaklaşımla “kâmil insan” ve “beden, zihin, kalp, ruh bütünlüğü” gibi medeniyetimize özgü kavramları merkeze aldığı belirtilmektedir. Holistik felsefî duruşu sayesinde, yerel ve evrensel değerleri bir araya getiren bir dünya görüşüne dayandığı ve geçmişle bağlarını koruyan, çağın ihtiyaçlarına yanıt verebilen nesiller yetiştirmeye odaklandığı söylenmektedir (Akpınar ve diğerleri, 2024; Karataş, 2024). Bu modelin holistik yaklaşımı, yalnızca akademik bilgi değil, aynı zamanda karakter ve erdem gelişimini de merkeze alarak, öğrencilerin toplumsal yaşamda aktif ve sorumlu bireyler olarak yetişmelerini sağlamayı hedeflemektedir. Bununla birlikte Meydan (2014) tarafından yapılan çalışmada, değerler eğitiminde birden fazla yöntem ve yaklaşımı harmanlayan yani çocuğun hayatını değerlerle tamamen çevrelemeyi amaçlayan bütüncül yaklaşımların kullanılmasının daha isabetli olduğu vurgulanmıştır. Bu bağlamda TYMM öğretim programlarının bütüncül ve değer odaklı yaklaşımı değerler eğitimi açısından işlevsel bir yapı sunduğu söylenebilir. Ayrıca programın öne sürdüğü değerler eğitimi hedefi, özellikle toplumsal değerlerin aktarılmasında kilit rol oynayan Sosyal Bilgiler dersi ile güçlü bir kesişim noktası oluşturmaktadır.

Değerler eğitimi yaklaşımı ile Sosyal Bilgiler dersinin değerler eğitimi hedefleri arasında güçlü bir bağlantı bulunmaktadır. Sosyal Bilgiler dersi, bireylere demokratik değerler kazandırmayı, sahip oldukları değerlerin farkına varmalarını sağlamayı ve bu değerlerin diğer insanlarla etkileşimlerine etkisinin bilincine varmalarını hedeflemektedir (Doğanay, 2009, s. 230). Değerler eğitimi ve Sosyal Bilgiler dersi, bireylerin toplumsal sorumluluklarını ve etik değerlerini öğrenmelerine yardımcı olan ve birbirini tamamlayan alanlardır. Öğrenciler, kendilerini yönlendiren kültürleri ve kurumları destekleyen inançları anlamlandırmak zorundadır; ayrıca farklı değerleri olanlara saygılı ve hoşgörülü olmaları, değer çatışmalarını çözmeleri ve kendi değerleriyle ilgili kararlar almaları gerekmektedir (Naylor & Diem, 1987, s. 347). Bu bağlamda, Sosyal Bilgiler dersi, bireyin üyesi olduğu toplumu anlamasına yardımcı olacak en etkili derslerden biridir.

Parker'a (2013) göre, çocuklar içinde yetiştiği toplumun benimsediği değerler doğrultusunda yetiştirileceklerse onların davranışlarına bu değerler yansıtılmalıdır. Düzenli bir sosyal yaşantı için, bu değerlerin içselleştirilmesi gerekir. Sosyal Bilgiler dersi ise kişisel değerlerden daha çok genel ve toplumsal değerleri oluşturma konusunda etkilidir. Sosyal Bilgiler dersi, etik davranışların öğretilmesi konusunda fazlaca imkân sunar. Suh ve Traiger'e (1999) göre, ikna, aydınlatma, ahlaki değerlendirme ve değerler analizi, öğrencilerin istenen davranışları benimsemeleri, kendi değerlerinin farkına varmaları, etik kurallar geliştirmeleri ve değerlerle ilgili soruları dikkatlice çözmeleri için rehberlik sağlar (Suh & Traiger, 1999, s. 723-728).

İlkokul Sosyal Bilgiler dersi, öğrencilerin bilgi, beceri ve değerler kazanmasını sağlarken, değerler eğitimi de onların kişisel ve toplumsal yaşamlarında rehberlik edecek ahlaki ve etik değerleri kazanmalarına yardımcı olur. Aralarındaki ilişki bu dersin müfredatında yer alan değerlerin öğrencilere nasıl kazandırıldığı ve bu sürecin etkinliği üzerine odaklanmaktadır. Öğrencilere değerlerin kazandırılması bağlamında yapılan çalışmalara göre Sosyal Bilgiler dersi; öğrencilerin kişisel ve toplumsal sorunları çözme yeteneklerini geliştirmeyi, kendi inanç ve yargı değerlerine göre hareket etmelerini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu ders, öğrencilerin sosyal ve fiziksel çevreleriyle olan ilişkilerini inceleyerek, onların değerler kazanmasına yardımcı olmaktadır (Doğan & Sezer, 2009). Sosyal Bilgiler dersi müfredatının, öğrencilerin kültürel değerler, vatanseverlik, saygı, sorumluluk, çevre, doğa ve bilimsel tutum gibi alanlardaki çeşitli değerleri kazanmalarında etkili olduğu belirlenmiştir. Ancak öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyleri ve cinsiyetleri arasında değerler konusunda farklılıklar gözlemlenmiştir (Gömleksiz & Cüro, 2011; Türk & Nalçacı, 2011). Ayrıca öğrencilerin iş birliği ve yardımseverlik gibi değerler konusunda bazı yanlış algılara sahip oldukları görülmektedir. Bu nedenle, değerlerin doğru ve etkin bir şekilde kazandırılması önemlidir (Keskin ve diğerleri, 2015).

Öğretmenlerin yalnızca öğretimsel bilgi ve becerileri değil, aynı zamanda davranışları da değerler eğitiminde önemli bir yer tutmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre, öğrenciler öğretmenlerini rol model olarak görmekte; bu durum, öğretmenlerin değer öğretimi sürecinde bazı zorluklarla karşılaşmasına neden olmaktadır. Bu zorluklar arasında müfredatın soyut yapısı, zaman yetersizliği ve kazanılan değerlerin gerçek hayata aktarılmasındaki eksiklikler yer almaktadır (Yıldırım & Turan, 2015; Çelikkaya & Filoğlu, 2014). Diğer yandan, sınıf öğretmenleri değerlerin öğrencilere etkili bir şekilde içselleştirile-

bilmesi için süreçte afiş, resim, video, drama gibi etkinliklerin uygulanması ve somut materyallerin kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir (Batmaz & Erdoğan, 2019; Aktepe ve diğerleri, 2020).

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının değerler eğitimi ile ilgili görüşlerini değerlendiren bir çalışmada ilgili dersin; etkin vatandaş yetiştirme, evrensel değerleri aktarma, millî değerlere sahip çıkma, kültürel mirası koruma, değerleri öğrencilere kazandırma ve öğrencileri sosyal yaşama hazırlama bağlamında değerler eğitiminde mühim bir yere sahip olduğu saptanmıştır (Ezer & Kınacı, 2020). Başka bir çalışmada ise Sosyal Bilgiler öğretmenleri, değer eğitimi için en etkili yöntem olarak örnek olay incelemesini; en az etkili yöntem olarak ise geleneksel telkin yöntemini belirtmişlerdir. Ayrıca, değer eğitimine en fazla Sosyal Bilgiler dersinde yer verildiği ve değer eğitimindeki en büyük sorunun, ailenin sosyal, kültürel ve ekonomik koşullarından kaynaklandığı ifade edilmiştir. Bu sorunun çözümüne yönelik olarak ise “çocuğa değerli olduğunu hissettirmek” önerilmiştir (Balcı & Yelken, 2013).

Sosyal Bilgiler öğretim programı, öğrencilerin bilgi, beceri ve değerler kazanmasını destekleyecek şekilde yapılandırılmıştır. Bu müfredat, toplumsal uyum ve bütünleşmeyi teşvik eden değerleri içermektedir. Ancak, özellikle yurt dışında yapılan çalışmalarda vatandaşlık eğitimi gibi bazı alanların müfredata dâhil edilmesi gerektiği belirtilmiştir (Ruto ve diğerleri, 2023). Türkiye’de de 2004 yılında yapılan kapsamlı müfredat reformu küresel bağlantılar, çok boyutlu düşünme, aktif öğrenme, sosyal rasyonelleşme, iş mantalitesi, yaratıcılık, bireycilik ve demokratik bilinç gibi değerleri vurgulamaktadır (Akınoğlu, 2008).

Yerel değerlerden evrensel değerlere doğru bir eğilim göstermekte olan Sosyal Bilgiler müfredatı, öğrencilerin hem bulundukları toplumun kültürel mirasını tanımalarını hem de küresel vatandaşlık bilinci kazanmalarını amaçlamaktadır (Kaymakcan & Meydan, 2012). Türkiye’deki Sosyal Bilgiler müfredatı, bireysel ve toplumsal değerler (duyarlılık, dayanışma, hayırseverlik ve vatanseverlik gibi) üzerinde yoğunlaşırken; ABD müfredatı, daha çok bireysel haklar, demokratik değerler ve çatışma çözme gibi konulara ağırlık vermektedir (Merey ve diğerleri, 2012). Bu farklı yaklaşımlar, ülkelerin tarihsel, kültürel ve toplumsal önceliklerini yansıtmaktadır. Ancak buna rağmen, Türkiye ve İngiltere’deki öğrencilerin evrensel değerlere ilişkin kazanım düzeyleri karşılaştırıldığında, her iki ülkenin müfredat yapısındaki farklılıklara karşın öğrencilerin bu değerleri benzer oranlarda kazandıkları görülmüştür (Keskin, 2013). Bu durum, farklı eğitim sistemlerine sahip ülkelerde dahi değerlerin öğrenciler tarafından içsel-

leştirilmesinde öğretim programının yanı sıra öğretim yöntemleri, okul iklimi ve kültürel etkileşimlerin de önemli rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Türkiye’de Sosyal Bilgiler eğitimi kapsamında değerler eğitimi ile ilgili yapılan araştırmaların önemli bir bölümü, ders programları ve eğitim sürecine doğrudan katılan öğretmenlerin ve öğrencilerin görüşlerine odaklanmaktadır. Diken ve Ablak (2024), Sosyal Bilgiler dersi öğretim programını 21. yüzyılda öğrencilerden beklenen kültürel beceriler bağlamında incelemişlerdir. Ünlü ve Kaşkaya (2018) ile Topkaya (2016), Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin; Tay vd. (2013) ise Sosyal Bilgiler dersi kapsamındaki öğrencilerin değerler eğitimi hakkındaki düşüncelerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Benzer şekilde, Balcı ve Yelken (2013) sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin değerler ve değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşlerini belirlemişlerdir. Diğer yandan Akman vd. (2017) ise Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin örtük program kapsamında değerlere ilişkin tutum ve görüşlerini inceleyerek, programın resmi içeriğinin dışında kalan kazanımların nasıl algılandığını araştırmıştır. Son olarak TYMM Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı empati becerisi bağlamında Yıldız ve Köse (2025) tarafından incelenmiştir. Bu çalışmalar, 2005, 2018 ve 2019 yıllarında hazırlanan Sosyal Bilgiler öğretim programlarında değerler eğitiminin programdaki yeri, algılanışı ve uygulamadaki yansımaları hakkında önemli bilgiler sunmaktadır.

Literatüre bakıldığında yeni yürürlüğe giren ve millî bir çerçeve içerisinde yapılandırılan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nin Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı doğrultusunda değerler eğitiminin entegrasyonunu analiz eden ve eğitimde değerlerin aktarım sürecine dair kapsamlı bir bakış açısı sunmayı amaçlayan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda, değerler eğitiminin teorik temelleri ve uygulamadaki yeri üzerine yapılan önceki araştırmalar ve Türkiye’deki eğitim politikaları dikkate alınarak, öğretim programının ve programla ilgili öğretmenlerin görüşlerinin alınması önem arz etmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının değerler eğitimi açısından güncelliğinin ve etkililiğinin sınıf öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda derinlemesine incelenmesidir. Bu araştırmanın problem cümlesi; “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Programının değerler eğitimi açısından güncelliği, kültürel uyumu nedir ve bu program hakkında sınıf öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?” şeklindedir. Bu bağlamda aşağıdaki alt problemler incelenecektir;

1. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında hangi değerler yer almaktadır?
2. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı kapsamında değerler eğitiminde hangi yöntem ve teknikler önerilmektedir?
3. Sınıf öğretmenlerine göre Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda hangi değerler ön plana çıkarılmaktadır ve sınıf öğretmenlerinin öğretim programının yeterliliğine ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Sınıf öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının değerler eğitimi açısından;
 - a. Öne çıkan öğretim yöntem ve teknikleri ve etkililiği hakkındaki görüşleri nelerdir?
 - b. Millî kimlik kazandırma hakkındaki görüşleri nelerdir?
 - c. Toplumsal olaylara duyarlı bireyler yetiştirme hakkındaki görüşleri nelerdir?
5. Sınıf öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının değerler eğitimi açısından incelenmesiyle sunabilecekleri öneriler nelerdir?

Yöntem

Araştırma Deseni

Araştırmacılara zengin ve detaylı veriler sunan durum çalışmaları, bir bireyden bir okula kadar farklı birimleri ele alan, ancak diğer nitel araştırma yöntemlerinde olduğu gibi genelleme amacı taşımayan bir yöntemdir (Lichtman, 2006, s. 73-77). Durum çalışmasında, bir veya birden fazla olay, program, ortam, sosyal grup, toplum ya da başka sınırlı bir sistemin derinlemesine analizi yapılır. Durum, bütüncül bir sistemi temsil eder. Bir öğretmen, öğrenci veya yeni uygulanan bir program bir durumu oluşturabilir. Durum çalışması, güncel olan bir olgunun gerçek bağlamında derinlemesine incelenmesi olarak tanımlanır (Stake, 1995, s. 2; Yin, 2014, s. 13). Bu çalışmada nitel çalışmada yöntemlerinden betimleme amaçlı durum çalışmaları modellerinden bütüncül tek durum deseni uygulanmıştır.

Araştırmanın ilk basamağında doküman analizi yöntemiyle TYMM İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda var olan değerler tespit edilmiştir. Doküman analizi, basılı ve dijital kaynaklar da dahil olmak üzere tüm belgelerin sistematik bir şekilde incelenip değerlendirildiği bir yöntemdir. Nitel araştırmalarda kullanılan diğer yöntemler gibi, doküman analizi de verilerin incelenmesi ve yorumlanmasını gerektirir; bu süreç, anlam çıkarma, konu hakkında bir anlayış geliştirme ve ampirik bilgi elde etme amacı taşır (Corbin & Strauss, 2008). Araştırmanın ikinci basamağında ise TYMM İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı hakkında sınıf öğretmenlerinin görüşleri yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla alınmıştır.

Çalışma Materyali ve Çalışma Grubu

Araştırmanın birinci aşamasında çalışma materyali olarak Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın 4. Sınıfa hitap eden kısımları incelenmiştir. Sosyal bilgiler dersi öğretim programının giriş kısmı (dersin temel ve özel amaçları, uygulanmasına ilişkin esaslar vb.) ve 4. Sınıf öğrenme alanları bu kapsamda araştırmaya dahil edilmiştir.

Araştırmanın ikinci aşamasında seçkisiz olmayan örneklem belirleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi esas alınmıştır. Ölçüt örnekleme yönteminde belli ölçütleri karşılayan, belirlenen niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesneler veya durumlar araştırmaya dâhil edilir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2016, s. 92). Bu bağlamda bu araştırmanın çalışma grubu; 2024-2025 Eğitim Öğretim Yılında İstanbul ilinde Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir ilkokulda görev yapan daha önce 4. sınıfları okutmuş ve Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı hakkında bilgi ve farkındalığa sahip olan 9 sınıf öğretmenininden oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu kişisel bilgileri tablosu aşağıdaki şekildedir.

Tablo 1: Çalışma Grubu Kişisel Bilgileri

Katılımcı	Görev Yeri	Cinsiyet	Kıdem	Öğrenim Durumu	Okutulan Sınıf
K1	Zeytinburnu/İstanbul	Kadın	12	Yüksek Lisans	2
K2	Ataşehir/İstanbul	Kadın	9	Lisans	1
K3	Darica/Kocaeli	Erkek	9	Yüksek Lisans	4
K4	Bağcılar/İstanbul	Kadın	10	Yüksek Lisans	4
K5	Esenyurt/İstanbul	Kadın	10	Lisans	1
K6	Ataşehir/İstanbul	Kadın	11	Yüksek Lisans	3

K7	Esenler/İstanbul	Kadın	17	Lisans	3
K8	Elmalı/Antalya	Erkek	12	Lisans	3
K9	Üsküdar/İstanbul	Erkek	17	Lisans	4

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın ilk aşamasında veriler, Değer İnceleme Formu aracılığıyla toplanmıştır. Bu form, Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nde yer alan değerlerin incelenen 4. sınıf öğretim programının hangi bölümlerinde ve hangi sayfalarında yer aldığına dair ayrıntılı bilgileri tablo halinde sunmayı sağlayan yapıda bir formdur.

Araştırmanın ikinci aşamasında, araştırmacılar tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu taslağı hazırlanmıştır. Bu veri toplama aracının geliştirilmesinde bir sınıf öğretmeni uzmanı, bir dil uzmanı ve bir değerler eğitimi uzmanı olmak üzere üç uzmandan görüş alınmıştır. Bu bağlamda formda bulunan maddelerin içerik geçerliliği, Lawshe (1975) tarafından geliştirilen İçerik Geçerliliği Oranı (Content Validity Ratio - CVR) yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Uzmanlardan her madde için 'gerekli', 'yararlı fakat gerekli değil' ve 'gereksiz' şeklinde görüş alınmış, ardından CVR değerleri hesaplanmıştır. Kritik CVR değeri 3 uzmanın katılımıyla 0.51 olarak belirlenmiş ve bu değer altında kalan maddeler formdan çıkarılmıştır. Bu sayede uzmanlardan gelen görüşler doğrultusunda kalan maddelerin dil ve kapsam iyileştirmesi yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorular araştırmanın alt amaçlarına paralel olarak geliştirilmiş ifadelerdir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın ilk aşamasında veriler doküman incelemesi yöntemi ile toplanmış, veri analizi ise içerik analizi tekniğine başvurularak yapılmıştır. Bu kapsamda Sosyal Bilgiler 4. sınıf öğretim programının tüm bölümlerinde yer alan değerler incelenmiştir. Bu kapsamda dersin temel yaklaşımları ve özel amaçları ile ünitelere ait öğrenme alanlarındaki değerlerin hepsi ortaya çıkarılarak bütüncül bir yaklaşımda sunulmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın diğer aşamasında, araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla veriler sınıf öğretmenlerinden mülakat yöntemiyle elde edilmiştir. Sınıf öğretmenleriyle gerçekleştirilen görüşmeler sesli olarak kaydedilmiş ve daha sonra yazılı hale getirilerek deşifre edilmiştir. Deşifre edilen veriler, nitel araştırmalarda sıklıkla tercih edilen içerik analizi yöntemiyle

incelenmiş; elde edilen bulgular kodlar ve temalar halinde sınıflandırılmış, anlamlı yapılar hâline getirilerek tablolarla sunulmuştur. Bu bulgular, alan yazındaki ilgili çalışmalarla karşılaştırılarak yorumlanmış ve sonuçlara ulaşılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Nitel araştırma sürecinde geçerlik ölçütünü sağlamak için inandırıcılık (iç geçerlik) ve aktarılabilirlik (dış geçerlik) çalışmaları şeklinde iki ayrı başlık bulunmaktadır (Başkale, 2016). Diğer yandan nitel araştırmalarda güvenilirlik ölçütünü sağlamak için araştırma verileri ile bulgular arasındaki sürecin tutarlığı ile çıktıların teyit edilebilir olması gerekmektedir (Arastaman ve diğerleri, 2018). Bu bakımdan nitel araştırma sürecinde güvenilirlik; tutarlık (iç güvenirlilik) ve teyit edilebilirlik (dış güvenirlilik) şeklinde ikiye ayrılmaktadır (Başkale, 2016).

İnandırıcılık (iç geçerlilik); araştırmacının yürüttüğü araştırma sürecinin bilimsel ve tarafsız olduğuna dair uzmanlar tarafından teyit edilebilecek açıklıkta ve tutarlılıkta kanıtlar sunması ile sağlanır (Aydın, 2021). İnandırıcılık (iç geçerlilik) çalışmaları kapsamında araştırmacı, veri toplama sürecinde bilimsel ve objektif davranmıştır. Özellikle görüşmelerde tarafsızlığı engelleyecek jest, mimik ve hareketlerden kaçınılarak yönlendirme yapılmamıştır. Araştırmacının iç geçerliğini sağlamak için uzman görüşüne başvurulmuş ve çeşitlemeye (triangulation) başvurulmuştur. Araştırmacının ilk basamağındaki TYMM İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda var olan değerler ve görüşmeden elde edilen veriler araştırmacılar tarafından bağımsız olarak kodlanmış ve üzerinde görüş ayrılığı bulunan kodlamalar bir sınıf eğitimi uzmanının görüşleri doğrultusunda ortak bir uzlaşıya varılarak son kodlamalar yapılmıştır. Diğer bir yandan inandırıcılığı sağlamak için çeşitlemeye başvurulmuştur. Çeşitleme, araştırmada nitel veya nicel farklı veri türlerinin yanı sıra görüşme, gözlem, test veya anket gibi çeşitli veri toplama yöntemlerinin birlikte kullanılmasıyla araştırmanın geçerliliğini artırmayı ve sonuçlara derinlik kazandırmayı hedefleyen bir tekniktir (Lincoln & Guba, 1985; Silverman, 2013). Bu yaklaşımla, araştırmada farklı veri türlerini karşılaştırarak elde edilen bilgilerin birbirlerini nasıl desteklediği analiz edilmiş ve gerektiğinde veri kaynakları arasında geçişler yapılarak araştırma zenginleştirilmiştir.

Aktarılabilirlik (iç geçerlik); nitel araştırmalarda aktarılabilirlik, araştırma yoluyla elde edilen sonuçların özgün niteliklerini koruyarak benzer durumlara uyarlanabilmesini ifade eden bir kavramdır. Bu açıdan aktarılabilirliğin sağlanması; araştırmacının araştırmanın her aşamasını çok iyi tanımlaması ve açık bir

şekilde ifade etmesi ile gerçekleşmektedir (Aydın, 2021). Araştırmanın aktarılabilişliliğini sağlamak için çalışma grubu ve verilerin toplanması ve analizi kısmında tüm aşamalar ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Kavramsal çerçeve ve amaç dikkate alınarak veriler yapılandırılmıştır. Katılımcıların seçim amacı amaçlı örnekleme uygun şekilde belirlenmiş, demografik özellikleri ve verilerin nasıl elde edildiğı belirtilmiştir.

Tutarlık (iç güvenirlilik); nesnel ve objektif bir şekilde, araştırmacının araştırma sürecini ayrıntılı bir şekilde tanımlaması ve süreci veri toplamadan veri analizine ve bulguların sunumuna kadar tutarlı bir şekilde yürütmesi anlamına gelir (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 305). Bu çalışmada, elde edilen veriler neden-sonuç ilişkisi içinde anlamlı hale getirilmiş ve tutarlı bir şekilde yorumlanmıştır. Görüşmeler ve dokümanlar gerekli kodlamalar yapılarak saklanmış ve gerektiğinde araştırma içinde doğrudan alıntılar yapılmıştır.

Teyit Edilebilirlik (dış güvenirlilik); çalışmada ulaşılan sonuçların toplanan verilerle ve araştırılan durumla doğrulanması şeklinde tanımlanmaktadır. Bu amaçla araştırmacı, araştırmanın yöntemini ve teknik aşamalarını açık ve detaylı bir şekilde tanımlamış olmalı, çalışmanın farklı aşamalarında neler yapıldığını tüm detaylarıyla ortaya koymalıdır (Merriam, 2009). Araştırmada, bu doğrulanabilirliği sağlamak için araştırmanın amacı, alt amaçları, verilerin toplanması, toplanan verilerin analizi, bulguların yazılması ve sonuç dahil olmak üzere bütün araştırma sürecini detaylı olarak tanımlamış ve araştırmanın hem yöntem hem de veri analizi gibi aşamalarında uzman görüşü alınmıştır.

Etik Konular

Bu araştırma Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'nun 31.10.2024 tarih ve 2024.10 sayılı Etik Kurul Onayı alınarak gerçekleştirilmiştir. Ayrıca araştırma için Millî Eğitim Bakanlığına başvurularak gerekli araştırma izni de alınmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlere gerekli bilgiler verilerek gönüllü katılımlarına dair onay alınmış ve katılımcılara, istedikleri takdirde araştırma sürecinden ayrılma imkânı sağlanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde çalışmanın amacına yönelik olarak belirlenen alt amaçlara ilişkin veriler tablolar halinde analiz edilerek aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Tablo 2: TYMM İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda Yer Alan Değerler

Değer Kodu	D5	D19	D3	D16	D2	D14	D17	D8	D20	D7	D1	D4	D6	D9	D10	D11	D12	D13	D15	D18	S1	S2		
Değer-ler	Duyarlılık	Vatanseverlik	Çalışkanlık	Sorumluluk	Aile Bütünlüğü	Saygı	Tasarruf	Mahremiyet	Yardımsızlık	Estetik	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Merhamet	Mütevazılık	Özgürlük	Sabır	Sağlıklı Yaşam	Sevgi	Temizlik	EDE Toplam	Demokratiklik	Evrensellik	Genel Toplam
Dersin Temel Yaklaşımı ve Özel Amaçları	6	12	3	4		4		1	1							1					32	2	1	35
Temalar	4	6	13	4	2	4	2	2	3	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	52	3	1	56
1. Birlikte Yaşamak	Giriş	1	1	1	1	1	2				1	1	1		1						11			11
	Öğrenme Ç. ve S. B.				4	3	2														9	1		10
	İçerik Çerçevesi						1														1	1		2
	Öğrenme-Öğretme Y.	1		1	4	1	3				2	1	1		1						15			15
	Farklılaştırma						1														1			1
2. Evimiz Dünya	Giriş	2	1		1	1	1			1				1				1		1	10			10
	Öğrenme Ç. ve S. B.	7																			7			7
	İçerik Çerçevesi				1																1			1
	Öğrenme-Öğretme Y.	6	1		2	1				1				1				1		1	14			14
Farklılaştırma	1		1																		2			2
3. Ortak Mirasımız	Giriş		1			2				1											4			4
	Öğrenme Ç. ve S. B.		2	3		3															8			8
	İçerik Çerçevesi		1			2				1											4			4
	Öğrenme-Öğretme Y.		2		1	7				3											13			13
	Farklılaştırma					1				1											2			2

4. Yaşayan Demokrasi	Giriş	2				1				2				1		6	1	7				
	Öğren-me Ç. ve S. B.			3						3						6	5	11				
	İçerik Çerçevesi															0	4	4				
	Öğren-me-Öğ-retme Y.	4				1				2				1		8	7	15				
	Farklı-laştırma	1								1						2	3	5				
5. Hayatımızdaki Ekonomi	Giriş	1	1			2										4		4				
	Öğren-me Ç. ve S. B.	4				4										8		8				
	İçerik Çerçevesi					2										2		2				
	Öğren-me-Öğ-retme Y.	2	1			5										8		8				
	Farklı-laştırma	1				1										2		2				
6. Teknoloji ve Sosyal Bilimler	Giriş	2		1		1	2						1		7			7				
	Öğren-me Ç. ve S. B.	2				4										6		6				
	İçerik Çerçevesi	2				1										3		3				
	Öğren-me-Öğ-retme Y.	4		1		1	2						1		9			9				
	Farklı-laştırma															0		0				
Toplam		36	36	33	26	24	22	16	12	12	9	4	3	3	3	3	3	3	257	27	2	286

Tablo 2’de görüldüğü üzere TYMM İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde belirtilen 20 değer mevcuttur. Bunun yanı sıra Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinin dışında bulunan ve öğretim programında araştırmacılar tarafından keşfedilen Demokratiklik (27) ve Evrensellik (28) değerleri bulunmaktadır. Duyarlılık (36) ve Vatanseverlik (36), Çalışkanlık (28) ve Demokratiklik (27) değerleri öğretim programında en çok yer verilen değerlerdir. Bunun yanında Evrensellik (2) ile Dostluk, Dürüstlük, Mütevazılık, Sabır ve Sevgi (3) değerleri öğretim programında en az yer verilen değerlerdir. TYMM İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda yer alan Birlikte Yaşamak (39), Evimiz Dünya (34), Ortak Mirasımız (31), Yaşayan Mirasımız (32), Hayatımızdaki Ekonomi (24) ve Teknoloji ve Sosyal Bilimler (25) temalarında tespit edilen değerler bulunmaktadır. Diğer yandan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın; Dersin Temel

Yaklaşım ve Özel Amaçları kısmında (35) ve Öğretim Programı Diğer Metinlerinde (56) değerler karşımıza çıkmaktadır. Genel bir ifade ile söylenilirse öğretim programının tamamında 286 değer bulunmaktadır. Bu değerlerden 257'si Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde var olan değerlerden oluşmaktadır.

Tablo 2'de en sık rastlanan duyarlılık (36) değerine öğretim programından örnek verecek olursak;

1. *“Yaşadığı çevrenin ve ülkemizin doğal çevre özelliklerini tanımaları, doğa ve insan arasındaki etkileşimi çözümlemeleri ve doğal kaynakları koruma sorumluluğuna sahip olmaları,” (s. 4)*
2. *“Sürdürülebilir bir yaşam için yerelden küresele insanın doğal ve beşeri çevre etkileşimini sorgulamaları,” (s. 5)*
3. *“SB.4.2.3. Afetlerin etkilerini azaltma konusunda yapılabileceklerle ilişkin oluşturduğu ürünü paylaşabilme.” (s. 18)*

ifadelerinde olduğu gibi dersin temel yaklaşımları ve öğrenme-öğretme uygulamalarında karşımıza çıkmaktadır. Buradan hareketle D5.1. İnsana ve topluma değer vermek, D5.2. Çevreye ve canlılara değer vermek D5.3. Afet bilincine sahip olmak gibi TYMM Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde var olan duyarlılık değerinin alt eylemlerine atıflar yapıldığı görülmektedir.

Vatanseverlik (36) değerine öğretim programından örnek verecek olursak;

1. *“Türk milletinin insanlığın ortak mirasına katkılarını, Türk tarihini, kültürünü, millî ve manevi değerlerimizi bilen ve yaşayan ortak kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi konusunda sorumluluk sahibi bireyler olmaları,” (s. 5)*
2. *“SB.4.3.3. Yakın çevresindeki ortak miras öğelerini tanımanın önemini yorumlayabilme” (s. 22)*
3. *“Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkışı ile ilgili görseller sunularak Millî Mücadele'nin başlangıcına vurgu yapılır (D19.1).” (s. 27)*

ifadelerinde olduğu gibi dersin temel yaklaşım ve özel amaçları, öğrenme çıktıları, öğrenme-öğretme uygulamalarında karşımıza çıkmaktadır. Buradan hareketle D19.1. Millî bilinç sahibi olmak, D19.2. Millî kimliğini tanımak, D19.3. Ülke varlıklarına sahip çıkmak ve D19.4. Bağımsızlığı korumak gibi TYMM Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde var olan vatanseverlik değerinin alt eylemlerine atıflar yapıldığı görülmektedir.

Çalışkanlık (33) değerine öğretim programından örnek verecek olursak;

1. “SB.4.6.2. Bilim insanlarının çocukluk hayatı ile kendi yaşamı arasında bağlantı kurabilme
2. a) Bilim insanlarının çalışmalarını kanıtlara dayalı olarak inceler.” (s. 34)
3. “SB.4.3.1. Geçmişten günümüze çocuk oyun ve oyuncaklarının değişimini karşılaştırabilme
4. a) Geçmişten günümüze çocuk oyun ve oyuncaklarının özelliklerini kanıt, gözlem ve/ veya deneyimlere dayalı olarak sıralar.” (s. 22)
5. “Ayrıca öğrencilere dönemin koşullarında bilim insanlarının başarıya ulaşmalarını sağlayan görev bilincine sahip olma (D16.3), azimli olma (D3.1), istikrarlı bir biçimde çalışmaya devam etme (D12.3), bilmediklerini merak ederek araştırma (E1.1) gibi kişilik özellikleri sezdirilir.” (s. 35)

ifadelerinde olduğu gibi öğrenme çıktıları ve öğrenme-öğretme uygulamalarında karşımıza çıkmaktadır. Buradan hareketle D3.1. Azimli olmak, D3.2. Planlı olmak ve D3.3. Araştırmacı ve sorgulayıcı olmak gibi TYMM Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde var olan çalışkanlık değerinin alt eylemlerine atıflar yapıldığı görülmektedir.

Sorumluluk (26) değerine öğretim programından örnek verecek olursak;

1. “SB.4.1.1. Sosyal bilgiler dersinin hayatına sunacağı katkıları yorumlayabilme
- d. Örnek olaylardan hareketle sosyal bilgiler dersinin bireysel ve toplumsal katkılarını inceler.” (s. 14)
2. “Aile içinde, sınıfta ve okulda birlikte yaşamayı destekleyecek dostluk, dürüstlük, saygı ve sorumluluk değerlerine odaklanılan örnek olaylar öğrenciler tarafından incelenir. Bu örnek olaylar aile ve arkadaşlara destek olmak (D2.2, D4.1), düşüncelerini açıkça ifade etmek (D6.2), saygılı ve anlayışlı olmak (D14.1), vatandaş olarak üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmek (D16.2) şeklinde kurgulanır.” (s. 16)

ifadelerinde olduğu gibi öğrenme çıktıları ve öğrenme-öğretme uygulamalarında karşımıza çıkmaktadır. Buradan hareketle D16.1. Kendine karşı görevlerini yerine getirmek, D16.2. Topluma karşı görevlerini yerine getirmek ve D16.3. Görev bilincine sahip olmak gibi TYMM Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde var olan sorumluluk değerinin alt eylemlerine atıflar yapıldığı görülmektedir.

Aile Bütünlüğü (24) değerine öğretim programından örnek verecek olursak;

1. “SB.4.1.3. Toplumsal birliği sürdürmeye yönelik fikir üretebilme

e. Aile, sınıf ve okul ortamında toplumsal birliği sürdürmenin bir gereklilik olduğunu fark eder.” (s. 14)

2. “SB.4.3.2. Aile tarihini yansıtan bir ürün oluşturabilme” (s. 22)

3. “Öğrenciler aile üyeleri arasındaki bağlantıları gördükten sonra aile içinde iletişim ve aile bağlarının önemine ilişkin soru cevap çalışması yapılır (D2.1).” (s. 23)

ifadelerinde olduğu gibi öğrenme çıktıları ve öğrenme-öğretme uygulamalarında karşımıza çıkmaktadır. Buradan hareketle D2.1.Aile birliğine önem vermek ve D.2.3 Aile içi iletişimi güçlendirmek gibi TYMM Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde var olan aile bütünlüğü değerinin alt eylemlerine atıflar yapıldığı görülmektedir.

Saygı (22) değerine öğretim programından örnek verecek olursak;

1. “SB.4.1.2. Bireysel özelliklere saygı duymanın önemine ilişkin çıkarım yapabilme” (s. 14)

2. “Konuşma biletlere tekniği kullanılarak öğrencilerden farklı bireysel özelliklere saygı duymanın önemi ile ilgili konuşmaları istenir (D14.3).” (s. 15)

3. “Albümde Milli Mücadele Dönemi’nde yaşanan dayanışmaya saygı göstererek görsellerle örnekler vermeleri beklenir (D14.3).” (s. 27)

ifadelerinde olduğu gibi öğrenme çıktıları ve öğrenme-öğretme uygulamalarında karşımıza çıkmaktadır. Buradan hareketle D14.1. Nezaketli olmak ve D14.3. Çevresine, millî ve manevî değerlerine saygı duymak gibi TYMM Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde var olan saygı değerinin alt eylemlerine atıflar yapıldığı görülmektedir.

Tasarruf (16) değerine öğretim programından örnek verecek olursak;

1. “SB.4.5.2. İstek ve ihtiyaçları arasındaki bilinçli seçimleri hayatına yansıtabilme” (s. 30)

2. “Bu aşamada istek ve ihtiyaçlarımızın çoğunun satın alındığı ve maddî kaynakların bir sınırı olduğu konusu hatırlatılarak ihtiyaçlarımızı karşılar-ken bilinçli karar vermenin önemli olduğu çıkarımı yapılır (D17.1).” (s. 31)

ifadelerinde olduğu gibi öğrenme çıktıları ve öğrenme-öğretme uygulamalarında karşımıza çıkmaktadır. Buradan hareketle D17.1. Bilinçli tüketici olmak ve D17.2. İsraftan kaçınmak gibi TYMM Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde var olan tasarruf değerinin alt eylemlerine atıflar yapıldığı görülmektedir.

Mahremiyet (12) değerine öğretim programından örnek verecek olursak;

1. “SB.4.6.1. Çevrim içi ortamda uyulması gereken güvenlik kurallarını eylemlerine yansıtabilme.” (s. 34)
2. “Öğrenciler gruplara ayrılır (SDB2.2). Her gruba çevrim içi ortamda karşılaşılabilecekleri sorunlarla ilgili öğrencilerin düzeyine uygun kısa örnek olaylar sunulur. Örnek olaylar; çevrim içi ortamlarda kişisel bilgilerinin gizliliğinin korunması, siber zorbalık ile doğru ve güvenilir bilgiye ulaşmayı içermelidir (OB2, D8.2).” (s. 34)

ifadelerinde olduğu gibi öğrenme çıktıları ve öğrenme-öğretme uygulamalarında karşımıza çıkmaktadır. Buradan hareketle D8.2. *Kişisel bilgilerin gizliliğini korumak* gibi TYMM Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde var olan mahremiyet değerinin alt eylemine atıflar yapıldığı görülmektedir.

Yardımsızlık (12) değerine öğretim programından örnek verecek olursak;

1. “SB.4.4.1. Cumhuriyetin ilanına giden yolda Mustafa Kemal Atatürk’ün ve Türk milletinin yaptığı fedakârlıkları yorumlayabilme” (s. 26)
2. “Hikâyelerle ilgili soru cevap çalışmaları yapılırken cumhuriyetin ilanı ile Mustafa Kemal Atatürk’ün, diğer kahramanlarımızın ve Türk milletinin yaptığı fedakârlıklar arasındaki ilişkiyi fark etmeleri ve ifade etmeleri sağlanır (D20.2, SDB2.3).” (s.27)

ifadelerinde olduğu gibi öğrenme çıktıları ve öğrenme-öğretme uygulamalarında karşımıza çıkmaktadır. Buradan hareketle D20.2. *Dayanışma ve fedakârlık göstermek* ve D20.3. *İyiliksever olmak* gibi TYMM Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde var olan yardımsızlık değerinin alt eylemlerine atıflar yapıldığı görülmektedir.

Estetik (9) ve Sağlıklı Yaşam (3) değerlerine öğretim programından örnek verecek olursak;

“Öğretmen tarafından suyu, besin kaynaklarını ve havayı temiz tutmanın sağlığımız için önemli olduğu açıklanır (D13.4). Öğrencilerden bu konuyla ilgili performans görevi olarak yazılmış hayalî bir kitabın kapağını kendi beğenilerini yansıttak şekilde tasarlamaları ve kitabı tanıtan kısa bir yazı yazmaları istenir (D7.3, E3.3). Hazırlanan kitap kapakları ve tanıtım yazıları bütüncül dereceli puanlama anahtarı ile değerlendirilebilir.” (s. 20)

ifadesinde olduğu gibi Evimiz Dünya temasındaki öğrenme-öğretme uygulamalarında önerilen değerler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Adalet değerine öğretim programından örnek verecek olursak

“Öğrenciler gruplara ayrılır ve gruplara sosyal bilgiler dersinin bireysel ve toplumsal hayata katkılarına dair örnek olaylar öğretmen tarafından sunulur (SDB2.2). Örnek olaylar; kendini tanıma, özgüven kazanma, kişiler arası ilişkiler, hak ve sorumluluklarımız (D1.1), yaşadığımız yerin özellikleri ile ilgili olabilir.” (s. 15)

ifadesinde olduğu gibi Birlikte Yaşamak temasındaki öğrenme-öğretme uygulamalarında önerilen değer olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dostluk (3) ve dürüstlük (3) değerlerine öğretim programından örnek verecek olursak;

“Aile içinde, sınıfta ve okulda birlikte yaşamayı destekleyecek dostluk, dürüstlük, saygı ve sorumluluk değerlerine odaklanılan örnek olaylar öğrenciler tarafından incelenir. Bu örnek olaylar aile ve arkadaşlara destek olmak (D2.2, D4.1), düşüncelerini açıkça ifade etmek (D6.2), saygılı ve anlayışlı olmak (D14.1), vatandaş olarak üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmek (D16.2) şeklinde kurgulanır.” (s. 16)

ifadesinde olduğu gibi Birlikte Yaşamak temasındaki öğrenme-öğretme uygulamalarında önerilen değerler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Merhamet (3) değerine öğretim programından örnek verecek olursak;

“Doğayı ve canlıları korumanın önemi vurgulanır (D9.3).” (s. 20)

ifadesinde olduğu gibi Evimiz Dünya temasındaki öğrenme-öğretme uygulamalarında önerilen değer olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mütevazılık (3) değerine öğretim programından örnek verecek olursak;

“Öğrencilerin ilgi alanlarını, güçlü ve geliştirilebilir yanlarını fark edebilecekleri, hayatlarında hoşlandıkları ve hoşlanmadıkları şeyleri ifade edebilecekleri drama çalışmaları yapılır veya eğitsel oyunlar oynanır (D10.1).” (s. 15)

ifadesinde olduğu gibi Birlikte Yaşamak temasındaki öğrenme-öğretme uygulamalarında önerilen değer olarak karşımıza çıkmaktadır.

Özgürlük (3) değerine öğretim programından örnek verecek olursak;

“Öğrencilerin etkin katılımının sağlandığı bir öğrenme ortamı ve düşüncelerin özgürce paylaşılabileceği, sosyal duygusal becerilerin gelişiminin desteklendiği olumlu bir sınıf iklimi oluşturulmalıdır.” (s. 5)

ifadesinde olduğu gibi öğretim programı diğer metinlerinde atıf yapılan değer olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sabır (3) değerine öğretim programından örnek verecek olursak;

“Ayrıca öğrencilere dönemin koşullarında bilim insanlarının başarıya ulaşmalarını sağlayan görev bilincine sahip olma (D16.3), azimli olma (D3.1), istik-

rarlı bir biçimde çalışmaya devam etme (D12.3), bilmediklerini merak ederek araştırma (E1.1) gibi kişilik özellikleri sezdirilir.” (s. 35)

ifadesinde olduğu gibi Teknoloji ve Sosyal Bilimler temasındaki öğrenme-öğretme uygulamalarında önerilen değer olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sevgi (3) değerine öğretim programından örnek verecek olursak;

“Öğrencilere ‘‘Cumhuriyete Giden Yol Albümü’’ oluşturmalarının istendiği bir performans görevi verilir. Bu performans görevinde Mustafa Kemal Atatürk ve Türk milletinin Millî Mücadele döneminde gösterdiği kahramanlık ve fedakârlıkları görsellerle destekleyerek anlatmaları istenir (D15.2).” (s. 27)

ifadesinde olduğu gibi Yaşayan Demokrasimiz temasındaki öğrenme-öğretme uygulamalarında önerilen değer olarak karşımıza çıkmaktadır.

Temizlik (3) değerine öğretim programından örnek verecek olursak;

“Öğrencilere insan ve doğa arasındaki ilişkiyi örneklerle ortaya koyan durum cümleleri sunulur. Cümleler belirlenirken temizlik ve duyarlılık değerleri temel alınarak çevreyi temiz tutma (D18.2), doğayı ve canlıları koruma, ağaç sevgisi (D5.2) gibi insanın doğaya olumlu etkilerine değinilir.” (s. 19)

ifadesinde olduğu gibi Evimiz Dünya temasındaki öğrenme-öğretme uygulamalarında önerilen değer olarak karşımıza çıkmaktadır.

Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde var olmayan ancak araştırmacılar tarafından öğretim programında tespit edilen demokratiklik (27) değerine öğretim programından örnek verecek olursak;

1. *“Demokratik katılımın öneminin farkında olmaları, yakın çevrelerinden başlayarak demokratik katılım süreçlerini deneyimlemeleri,” (s. 5)*
2. *“SB.4.4.3. Okulda karar alma ve demokratik katılım süreçlerine ilişkin fikir üretebilme” (s. 26)*
3. *“Mustafa Kemal Atatürk’ün, diğer kahramanlarımızın ve Türk milletinin gösterdiği toplumsal dayanışmayı, cumhuriyetin hayatımıza katkılarını ve demokratik katılımın önemini anlatan bir hikâye yazmaları istenebilir.” (s. 27)*

ifadelerinde olduğu gibi dersin temel yaklaşım ve özel amaçları, öğrenme çıktıları ve farklılaştırma etkinliklerinde karşımıza çıkmaktadır.

Evensellik (2) değerine öğretim programından örnek verecek olursak;

“Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip, lâik, demokratik, millî, manevi ve bunlarla uyumlu evrensel değerleri yaşatmaya istekli etkin vatandaşlar olarak yetiştirmeleri,” (s. 4)

ifadesinde olduğu gibi dersin temel yaklaşım ve özel amaçlarında karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Tablo 3: TYMM İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Öğrenme Öğretme Uygulamalarında Yer Alan Değerlere İlişkin Yöntem ve Teknikler

	Telkin Etme	Örnek Olay İnceleme	Performans Görevi	Tartışma	Soru-Cevap	Gezi Gözlem	Görüşme	Drama	Örnek Verme	Örümcek Ağı Tekniği	Fikir Alışverişi	Çalışma Yapağı	Konuşma Biletleri	İstasyon Tekniği	Araştırma-İnceleme	Kavram Haritaları	Genel Toplam
Vatanseverlik	4		3											1			8
Duyarlılık	2								1	1							4
Tasarruf	1	1										1				1	4
Aile Bütünlüğü		1			1	1											3
Estetik	1		1			1											3
Saygı		1	1										1				3
Sorumluluk	1	1							1								3
Adalet	1	1															2
Çalışkanlık	1	1															2
Mahremiyet		1													1		2
Dostluk		1															1
Dürüstlük		1															1
Merhamet	1																1
Mütevazılık								1									1
Sabır	1																1
Sevgi			1														1
Temizlik	1																1
Yardımsel-verlik					1												1
Genel Toplam	14	9	3	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	42

Tablo 3'te görüldüğü üzere TYMM İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında değerler eğitimi uygulamaları için 16 yöntem ve teknik çeşidinden toplam 42 tanesi Öğrenme-Öğretme Uygulamaları kısmında farklı Öğretim Çıktıları ve Süreç Bileşenleri eşliğinde öğretmenlere önerilmiştir. İlgili yöntem ve tekniklerden Telkin (14) ve Örnek Olay İnceleme (9) öğretim programında en fazla önerilen yöntem ve tekniklerdir. Değerler açısından bakacak olursak Vatanseverlik (8), Tasarruf (4) ve Duyarlılık (4) değerleri en fazla yöntem ve teknik önerilen değerler olarak görülmektedir. Merhamet (1), Dostluk (1) ve Sevgi (1) gibi değerler, genellikle sınırlı sayıda teknikle ele alınmıştır.

Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular

Tablo 4: Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre TYMM İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda Öne Çıkan Değerler, Nedenleri ve Yeterliliği

Öne Çıkan Değerler			Nedenleri			Programın Yeterliliği				
Değerler	Katılımcılar	f	Kodlar	Katılımcılar	f	Temalar	Kodlar	Katılımcılar	f	Tema (f)
Vatanseverlik	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9	9	Milli Kimlik İnşası	K1, K4, K6, K7, K8	5	Kısmen	Programın Uygulanması	K3, K5, K8	3	10
Sorumluluk	K1, K2, K4, K5, K6, K8, K9	7	Milli Birlik	K1, K3, K6, K8	4		Teoride Yetkin Bir Program	K5, K7, K8	3	
Duyarlılık	K1, K2, K4, K6, K9	5	Toplumsal uyum	K1, K7	2		Yeterli Yeniliklerin Sağlanması	K2, K7	2	
Aile Bütünlüğü	K4, K5, K6	3	Manevi Yön	K8, K9	2		Sunulan Değerlerin Karmaşık Olması	K5, K9	2	
Saygı	K2	1	Milli Öğretim Programı	K1	1	Olumlu	Zenginleştirilmiş Etkinlikler	K1, K4, K6, K7	4	8
Çalışkanlık	K5	1	Değerlerin Eksikliğini Telafi Etmek	K5	1		Öğrencinin Aktif Katılımı	K6, K8	2	
			Toplumsal Çürümeyi Durdurmak	K5	1		Disiplinler arası Yaklaşım	K7	1	
			Çok Yönlü İnsan	K6	1		Değişen Dünyaya Uyum	K8	1	
			Erdemli Toplum	K9	1	Olumsuz	Öğretmen Rehberliğine İhtiyaç	K1, K5	2	9
							Somut ve Günlük Yaşantı Etkinlikleri	K4, K9	2	
							Değerlerin Sık Sık Tekrarı	K1	1	
Toplam		26	Toplam		18	Toplam				27

Tablo 4'te görüldüğü üzere sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre TYMM İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında öne çıkan toplam 6 değer bulunmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre bu değerlerin TYMM İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında var olmasının nedenleri ise Milli Kimlik İnşası (5), Milli Birlik (4), Toplumsal Uyum (2), Manevi Yön (2), Milli Öğretim Programı (1), Değerlerin Eksikliğini Telafi Etmek (1), Toplumsal Çürümeyi Durdurmak (1), Çok Yönlü İnsan (1), Değerlerin Sık Sık Tekrarı (1) ve Erdemli Toplum (1) şeklindedir ve toplam 26 neden bulunmaktadır.

Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre programın yeterliliği incelendiğinde Kısmen (10), Olumsuz (9) ve Olumlu (8) temaları ortaya çıkmaktadır ve toplam 27 kod bulunmaktadır. Öğretmenlerin öne çıkan değerlere ilişkin görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

K1: *Dördüncü sınıf düzeyinde öne çıkan değerler duyarlılık, sorumluluk ve vatanseverlik gibi değerler sıkça vurgulanmış. (Duyarlılık, sorumluluk, vatanseverlik)*

K8: *Kahramanlık, vatan sevgisi, çalışkanlık, sorumluluk bilinci gibi kavramların ön plana çıkarıldığını gördüm. (Vatanseverlik, Sorumluluk, Duyarlılık, Çalışkanlık)*

Öğretmenlerin öne çıkan değerlerin nedenlerine ilişkin görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

K1: *....yani bu değerler aslında toplumsal uyum sağlamak işte milli birlik bilincinin kazanması adına önem arz ediyor. (Millî Kimlik İnşası, Toplumsal Uyum)*

K2: *En çok tekrar eden değerler açısından bakarsak vatanseverlik değeri ile destekleniyor. Aynı şekilde aynı çerçevede ele alınmış aynı yoğunlukta ele alınmış ama klasik kalmış bu konu hakkında çok bir yenilik olduğunu düşünmüyorum. (Millî Kimlik İnşası. Yeterli Yeniliklerin Sağlanmaması)*

K5: *Eğer bir değer çok ön plana çıkıyorsa o değerde bir eksiklik olduğunu değerlerin kaybedildiğini ya da bu değerlerin sosyal toplumsal yaşama etkisi olduğunu gösteriyor (Değerlerin Eksikliğini Telafi Etmek)*

Öğretmenlerin programın yeterliliğine ilişkin görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

K4: *Programın değerler eğitimi destekleyen unsurları yeterli düzeyde belirlenmiş ama değerlerin içselleştirilmesi için günlük yaşantı ve somut etkinliklerle desteklenmesi gerektiğini düşünüyorum. (Somut ve Günlük Yaşantı Etkinlikleri)*

K6: *Programın genelini incelediğimde bu değerlerin çoğu zaman öğrencinin süreçte aktif olduğu zamanlarda vurgulanması gerektiği görülüyor. (Öğrencinin Aktif Katılımı)*

Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular

Tablo 5: Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre TYMM İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda Değerler Eğitimi İçin Öne Çıkan Yöntem ve Teknikler ve Etkililik Düzeyi

Öne Çıkan Yöntem ve Teknikler			Etkililik Düzeyi				
Yöntem ve Teknikler	Katılımcılar	f	Tema	Kodlar	Katılımcılar	f	Tema (f)
Drama ve Rol Oynama	K1, K2, K3, K4, K7, K8	6	Kısmen	Pratiğe Aktarmada Sorunlar	K6, K7, K8, K9	4	8
Örnek Olay	K2, K3, K6, K7	4		Oyun Temelli Öğrenme	K5, K7, K8	3	
Değerleri Açıklama	K1, K4, K9	3		Rehberlik Faaliyetleriyle Zenginleştirme	K4	1	
Tartışma	K2, K4, K7	3		Sınıf Mevcudu Sorunu	K7	1	
Beyin Fırtınası	K3, K4	2	Olumlu	Aktif Öğrenme	K2, K4, K6, K9	4	6
Rol Model Olma	K4, K9	2		Değer Belirginleştirme	K2	1	
Film İnceleme	K3	1		Sosyal Bilgiler ve Değerler Eğitiminin Uygunluğu	K8	1	
Soru-Cevap	K3	1	Olumsuz	Zaman Yetersizliği ve Yoğun Müfredat	K1, K6, K7	3	4
Proje Tabanlı Öğrenme	K3	1		Etkinliklerin Ölçme Değerlendirme Sorunu	K1	1	
Değer Telkini	K5	1	Toplam				18
Ödül-Ceza	K5	1					
Grup Çalışmaları	K6	1					
Toplam		26	Toplam				

Tablo 5'te görüldüğü üzere sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre TYMM İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında öne çıkan yöntem teknikler; Drama ve Rol Oynama (6), Örnek Olay (4), Oyun Temelli Öğrenme (3), Değerleri Açıklama (3), Tartışma (3), Beyin Fırtınası (2), Rol Model Olma (2), şeklindedir ve 11 yöntem ve teknik bulunmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre bu yöntem ve tekniklerin etkililiği incelendiğinde Kısmen (8), Olumlu (6) ve Olumsuz

(4) temaları ortaya çıkmaktadır ve toplam 18 kod bulunmaktadır. Öğretmenlerin öne çıkan yöntem ve tekniklere ilişkin görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

K3: ... öğrencilerin değerleri benimsemeleri ve yaşamına aktarabilmeleri için proje ve etkinlikler düzenlenmelidir (Proje Tabanlı Öğrenme).

K4: Değerler eğitimi okuyarak yazarak değil yaparak yaşayarak kazanılır. Bu bağlamda rol model olma ön plana çıkıyor (Rol Model Olma).

K8: Bizim öğrenciliğimizde drama dersindeki kazanımları çok rahat bir şekilde öğrendiğimizi kendimiz gördük ve öğrencilerimizde de bu şekilde işlenen derslerde daha etkili olduğunu söyleyebiliriz. (Drama ve Rol Oynama).

K9: Değerler eğitimini desteklemek açısından en başta kendimiz iyi bir örnek olarak işe başlamalıyız. (Rol Model Olma).

Öğretmenlerin öne çıkan yöntem ve tekniklerin etkililiğine ilişkin görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir

K1: Sosyal bilgiler dersi içeriği çok sözel beceriler gerektiriyor bir de haftada 3 ders saati uygulanıyor bunların o kazanımları işledikten sonra uygulamada bu tür drama etkinliklerine girildiğinde zaman yetmez (Zaman Yetersizliği ve Yoğun Müfredat).

K6: Programın teorik kısmının uygun olduğunu düşünüyorum. Pratikte her şey aynı olur mu bilemiyorum tabi (Pratiğe Aktarmada Sorunlar).

Tablo 6: Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre TYMM İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın Öğrencilerin Millî Kimlik Gelişimine Katkısı

Temalar	Nedenler (kodlar)	Katılımcılar	f	Tema (f)
Olumlu	Millî Kimlik Vurgusu	K1, K2, K4, K6, K7, K8, K9	7	33
	Millî Kahramanlara Vurgu	K1, K3, K4, K5, K6, K7, K9	7	
	Tarihi Olayların Varlığı	K1, K3, K4, K5, K8	5	
	Kültürel Değerlere Vurgu	K1, K3, K4	3	
	Ortak Miras Öğrenme Alanı	K2, K4, K9	3	
	Yaşayan Demokrasimiz Öğrenme Alanı	K2, K4	2	
	Somutlaştırılmış Etkinlikler	K4, K6	2	
	Vatanseverlik Değerinin Sıklığı	K2	1	
	Çatı Değerler	K2	1	
	Demokratik Değerlere Vurgu	K4	1	
	Cumhuriyet ve Atatürkçü Değerlere Vurgu	K4	1	

Olum- suz	Günümüz Kahramanları ve Rol Model- leri Eksikliği	K5, K7	2	4
	Klasik Öğretme Yöntemlerinin Sıkıcılığı	K1	1	
	Misafirperverlik Değerinin Eksikliği	K2	1	
Toplam				37

Tablo 6’da görüldüğü üzere sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre TYMM İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının öğrencilerin millî kimlik gelişimine katkısı incelendiğinde Olumlu (33) ve Olumsuz (4) temaları ortaya çıkmaktadır ve toplam 37 kod bulunmaktadır. Öğretmenlerin ilgili dersin millî kimlik gelişimine katkısı bağlamında olumlu temasına ilişkin görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

K2: Millî duruş açısından evet ben bir eksiklik görmedim hatta yani eksik olarak mesela misafirperverlikten bahsedilebilir. (Millî Kimlik Vurgusu, Misafirperverlik Değerinin Eksikliği).

K8: Milli kültürümüzle alakası olmayan bir özentî kültürün toplumumuza yaygınlaştığını görmekteyiz. Bu noktada sosyal bilgiler dersi öğretim programları içinde yer alan öğrenme çıktılarının uygulanmasının ne kadar önemli olduğunu görmemiz gerektiğine inanıyorum (Millî Kimlik Vurgusu).

Öğretmenlerin ilgili dersin millî kimlik gelişimine katkısı bağlamında olumsuz temasına ilişkin görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

K1: Millî kahramanlara, tarih olaylara kültürel değerlere çok fazla vurgu yapılmış ve burada millî bilincinin arttırılması için söz konusu olabilir. Doğru ama bunları yaparken ezber bilgilerin dayatılması ve sürekli tekrar edilmesi acaba öğrencileri sıkar mı diye düşünüyorum (Klasik Öğretme Yöntemlerinin Sıkıcılığı).

K5: Kurtuluş Savaşı’ndaki kahramanlar fedakarlıklar yapmış ama günümüz kahramanları ile ilgili herhangi bir çalışma yok o yüzden yetersiz kalıyor. Çocuk yaşamadığı tanık olmadığı bir şeye çok fazla empati kuramıyor. (Günümüz Kahramanları ve Rol Modelleri Eksikliği).

Tablo 7: Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre TYMM İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın Toplumsal Olaylara Duyarlı Bireyler Yetiştirme Durumu

Temalar	Kodlar	Katılımcılar	f	Tema (f)
Olumlu	Toplumsal Konulara Katılımın Desteklenmesi	K3, K4, K5, K7, K8, K9	6	30
	Hak ve Sorumluluk Bilinci	K1, K3, K4, K8, K9	5	
	Çevreye Duyarlılık	K1, K2, K4, K5	4	
	Afet Bilinci	K1, K4, K7	3	
	Toplumsal Olaylara Çözüm Sunma Çabası	K4, K5, K7	3	
	Değerler Eğitimi Odaklı Olması	K4, K6, K8	3	
	Etkin Vatandaşlık Vurgusu	K4, K6	2	
	Sürdürülebilirlik Okuryazarlığı ve Atık Yönetimi	K2	1	
	Yerel Sorunlara Bilinç	K4	1	
	Evrensel Sorunlara Bilinç	K4	1	
	Uygun Temaların Varlığı	K6	1	
Kısmen	Duyarlılığın Ailede Başladığı Gerçeği	K5	1	2
	Öğretmenin Yetkinliği	K5	1	
Olumsuz	Evrensel Değerlere ve Kültürel Mirasa Az Vurgu	K1	1	1
Toplam				33

Tablo 7’de görüldüğü üzere sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre TYMM İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın toplumsal olaylara duyarlı bireyler yetiştirme açısından incelendiğinde Olumlu (30), Kısmen (2) ve Olumsuz (1) temaları ortaya çıkmaktadır ve toplam 33 kod bulunmaktadır. Öğretmenlerin ilgili dersin toplumsal olaylara duyarlı bireysel yetiştirme durumu bağlamında olumlu temasına ilişkin görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

K4: *Duyarlılık, yardımseverlik, sorumluluk gibi değerlerin vurgulanması, öğrencilerde toplumsal olaylara karşı empati geliştirmelerini sağlayabilir. (Hak ve Sorumluluk Bilinci, Toplumsal Konulara Katılımın Desteklenmesi, Toplumsal Olaylara Çözüm Sunma Çabası).*

K6: *Özellikle ortak mirasımız ve yaşayan demokrasimiz öğrenme alanlarının buna uygun olduğu görülüyor (Uygun Temaların Varlığı).*

K9: *Ders konuları gündelik toplum ve dünya ekseninde derslere katılıp müfredatın içine yerleştirilirse öğrenciler toplumsal olaylara karşı duyarlılık kazanacaktır (Toplumsal Konulara Katılımın Desteklenmesi).*

Öğretmenlerin ilgili dersin toplumsal olaylara duyarlı bireysel yetiştirme durumu bağlamında olumsuz temasına ilişkin görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

K1: *Çok fazla milli birlik hani milli kimlik vurgusu var yani ben küresel perspektifin az verildiğini düşünüyorum. (Evrensel Değerlere ve Kültürel Mirasa Az Vurgu).*

Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Tablo 8: Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre TYMM İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'na Sunulan Öneriler ile Programın Güçlü ve Zayıf Yönleri

İstenilen Değişiklikler				Güçlü ve Zayıf Yönler			
Değişiklikler	Katılımcılar	f	Temalar	Kod	Katılımcılar	f	Tema (f)
Materyal Çeşitliliği	K1, K4, K6, K7, K9	5	Zayıf Yönler	Öğretmenin Pedagojik Yeterliliği ve Değişime Direnci	K1, K5, K6, K7	4	21
Zengin Görsel İçerik Sunulması	K1, K3, K4, K7	4		Öğretmene Rehber Olacak Kaynakların Eksikliği	K4, K6, K9	3	
Okul Dışı Öğrenme Alanları ve Etkinlikler	K4, K7, K8, K9	4		Evrensel Değerler	K1, K3	2	
Değerlerin Somutlaştırılması Gerekliliği	K1, K4, K9	3		Materyal Desteği	K1, K4	2	
Zenginleştirmiş Öğrenme Ortamları	K1, K4, K7	3		Dezavantajlı Bölgelere Göre Öğretim Tasarımı	K1, K8	2	
Öğretmenler İçin Değerler Kılavuz Kitabı	K1, K3, K5	3		Bireysel Farklılıklara Az Önem Verilmesi	K4, K7	2	
Değerlerle İlgili İçeriklerin Yapılandırılması	K1, K3, K9	3		Yoğun Müfredat ve Uygulamaların Yetişememesi	K1	1	
Dijital İçerikler	K4, K6, K7	3		Öğrenme Çıktılarının Azaltılması	K6	1	
Aile Katılımı ve Ailelerle Birlikte Etkinlikler	K2, K6	2		Mahremiyet Değeri	K2	1	
Öğretmen Yetkinliğini Sağlamak	K5, K9	2		Mütevazılık Değeri	K2	1	
Özel Eğitime Muhtaç Öğrencilerin ihtiyacı	K1	1		Sosyal Sorumluluk ve Toplumsal Projeler	K7	1	
Somut Ölçme ve Değerlendirme Araçları	K1	1		Öğretim Programının Adil Yapılandırılmaması	K9	1	
Milli Günlerin Etkin Kutlanması	K2	1	Güçlü Yönler	Değer ve Beceri Ağırlıklı Olması	K3, K4, K7	3	20
Değerlerin Yaşatılabilirliği Kurgular	K2	1		Disiplinler arası ve Bütüncül Bakış	K1, K4	2	
Toplumsal Projeler	K4	1		Milli Kimlik Bilinci ve Vatandaşlık	K3, K7	2	
Okuryazarlık ve Becerilerle İlgili Hizmet İçi Eğitim	K5	1		Sürdürülebilirlik Okuryazarlığı	K3, K5	2	
Ters Yüz Öğrenme Modeli	K6	1		Farklılaştırma Etkinlikleri	K3, K6	2	
				Günlük Yaşamla İlişkilendirme	K4, K9	2	
				Okul Temelli Planlama	K5, K8	2	
				Aktif ve İş Birlikçi Öğrenme	K1, K4	1	
				Güncel ve Küresel Bakış Açısı	K3	1	
				Dijital Okuryazarlık	K5	1	
				Kültürel Farkındalık	K7	1	
Toplam		39	Toplam			41	

Tablo 8’de görüldüğü üzere, sınıf öğretmenlerinin TYMM İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’na sunduğu öneriler kapsamında istenilen değişiklikler kısmında toplam 21 kod bulunmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre TYMM İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nı değerler eğitimi bağlamında değerlendirildiğinde Zayıf Yönler (21) ve Güçlü Yönler (20) temaları ortaya çıkmaktadır ve toplam 41 kod bulunmaktadır. Öğretmenlerin öğretim programında istedikleri değişikliklere ilişkin görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

K3: *Kazanımlara değerlerin entegre edildiği örnek planların olduğu öğretmen kılavuz kitapları hazırlanabilir (Öğretmenler İçin Değerler Kılavuz Kitabı).*

K8: *Sosyal bilgiler dersi için hem değerleri aktarmak için hem de etkili öğrenme için bir orman bir müze veya bir barınak gezisine gerek duyabiliriz. (Okul Dışı Öğrenme Alanları ve Etkinlikler).*

K6: *Bazı öğrenme alanlarında özellikle teknoloji kullanıma yönelik etkinlikler mevcut. Çoğu Sınıf donanımının buna uygun olmadığını düşünüyorum. Dolayısıyla evde öğrencilerin velileriyle paylaşım yapacakları birçok konu olacaktır. Bu durumda veli katılımıyla ilgili çalışmalar yapılabilir (Aile Katılımı ve Ailelerle Birlikte Etkinlikler, Materyal Desteği).*

K9: *Ahlaki ilkeler açısından doyurucu ama soyut kavramların derste işlenmesi zorlanan bir durum; bunun için ek kaynaklar, öğrenme-öğretme ortamları ve öğretmen farkındalığı ek kaynaklara başvurarak sağlanabilir (Öğretmen Yetkinliğini Sağlamak, Değerlerin Somutlaştırılması Gerekliliği, Materyal Çeşitliliği).*

Öğretmenlerin öğretim programının güçlü yönlerine ilişkin görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

K3: *Güçlü yönler; Programın milli kimlik ve vatandaşlık değerlerini sıklıkla vurgulaması, sürdürülebilirliği önemsemesi dijital kaynakların yer bulması, farklılaştırma etkinliklerini barındırması ve değer ve becerilerin ağırlıkta olmasıdır (Milli Kimlik Bilinci ve Vatandaşlık, Farklılaştırma Etkinlikleri, Değer ve Beceri Ağırlıklı Olması).*

K4: *Bütüncül öğrenme yaklaşımı ve öğrenci merkezli etkinlikler güçlü yanı olarak görülüyor. (Disiplinler arası ve Bütüncül Bakış)*

Öğretmenlerin öğretim programının zayıf yönlerine ilişkin görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

K4: *Bazı etkinliklerin somutlaştırılmasında öğretmenlere rehberlik edecek ek materyal eksikliği var. Sınıf içi uygulamaların farklı öğrenci kimliklerine göre*

daha fazla çeşitlendirilmesi gerekliliğine de zayıf diyebiliriz (Öğretmene Rehber Olacak Kaynakların Eksikliği, Bireysel Farklılıklara Az Önem Verilmesi).

K7: *Değerler eğitiminin etkili olması öğretmenlerin bu konudaki bilgi ve becerilerine bağlıdır. Öğretmenler sistemi kabullenemiyorlar bazıları değişme noktasında kapalıdır. (Öğretmenin Pedagojik Yeterliliği ve Değişime Direnci)*

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırma, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM) İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın değerler eğitimi açısından kapsamlı bir analizi ni sunmaktadır. Programın önemli amaçlarından birisi de bireylerin toplumsal uyumu destekleyen ve milli kimlik oluşturan değerleri kazandırmayı sağlamaktır. Yapılan bu araştırmanın bulguları, hedeflerin önemli ölçüde desteklendiğini ancak uygulama sürecinde bazı eksikliklerin bulunduğunu göstermiştir.

Araştırmanın birinci alt amacı kapsamında programda yer alan değerler incelendiğinde TYMM İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda duyarlılık, vatanseverlik, çalışkanlık, sorumluluk, duyarlılık ve aile bütünlüğü gibi temel değerlerin yoğun şekilde vurgulandığı ortaya çıkmıştır. Bu değerler; sorumlu ve görev bilincine sahip, toplumsal uyumu yakalayan ve milli kimlik bilincine sahip öğrenciler yetiştirilmesi açısından kritik bir öneme sahiptir. Ancak, adalet, estetik, dürüstlük, dostluk, merhamet, özgürlük, mütevazılık, sabır, sevgi, sağlıklı yaşam ve temizlik değerlerinin ise en az vurgulan değerler olduğu görülmektedir. Bu durum, öğrencilerin bu değerlere yönelik duyarlılıklarını geliştirme açısından sınırlayıcı olabilir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okulda öncelikli öğretecek değer sıralamasında adalet, dürüstlük ve sevgi değerlerini ilk sırada gösterildiğini ifade eden bir çalışmaya göre adalet ve dürüstlük gibi değerlerin öğretim programından sık yer edinmemesi sınırlılık olarak söylenebilir (Ünlü & Kaşkaya, 2018). Diğer yandan adalet, estetik ve özgürlük gibi üst-bilişsel kavrama gerektiren değerlerin az vurgulanması öğrencilerin henüz soyut bilişsel döneme geçmediği ve bu değerleri içselleştirmede sorun yaşayabileceği şeklinde de yorumlanabilir. Daha önceki yani 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın kazanımlarında; Duyarlılık (8), Bilimsellik (4), Çalışkanlık (3), Sorumluluk (3), Saygı (2), Tasarruf (2), Özgürlük (2), Bağımsızlık, Estetik ve Sevgi değerlerinin var olduğu görülmektedir (Kandemir & Torun, 2020). Bu bağlamda mevcut programın önerdiği 22 değer olduğu göz önüne alınırsa değerler eğitimi açısından daha gelişmiş bir model sunduğu söylenebilir. Yine mevcut programda Duyarlılık, Çalışkanlık ve Sorumluluk gibi değerlerinin ön

planda bulunan değerler olmasının yanında Vatanseverlik ve Aile Bütünlüğü gibi değerlerin 2018 programına göre daha fazla öne çıkarıldığı görülmektedir. Bu durum milli kimlik bilinci gelişmiş ve aileye ve topluma değer veren öğrencilerin yetişmesini sağlamak adına dikkate değer bir noktadır. Dünya genelinde farklı ülkelerde yapılan değerler eğitimi incelemelerine göre; ABD’de vatandaşlık, insan hakları, eşitlik, demokrasi ve birlikte yaşama gibi değerler ön plana çıkmaktadır (Yiğit, 2021). İngiltere ve İsveç’te uyumluluk, toplumsal sorumluluk, eşitlik ve demokratik değerlerin vurgulandığı görülmektedir (Oeschger ve diğerleri, 2024). Danimarka’da ise eşitlik, sosyallik, bireysellik ve demokratik toplum değerleri ön plandadır (Anderson, 2021). Bu bağlamda TYMM Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın duyarlılık, vatanseverlik, çalışkanlık, sorumluluk ve aile bütünlüğü gibi bireysel temel değerleri ön plana çıkararak milli kimlik bilincini desteklemesi açısından diğer ülke programlarıyla benzerlik gösterdiği; ancak uyumluluk ve eşitlik gibi üstbilişsel kavrama gerektiren ve yaşam becerilerine ilişkin bazı değerlere daha sınırlı yer vermesi bakımından farklılaştığı söylenebilir.

Araştırmanın ikinci alt amacı kapsamında TYMM İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda yer alan yöntem ve teknikler incelendiğinde telkin ve örnek olay inceleme yöntemlerinin en yaygın kullanılan teknikler olduğu görülmektedir. Bununla birlikte daha üstbilişsel seviyelere hitap eden drama, performans görevi, araştırma-inceleme gibi proje tabanlı öğrenme ve oyun temelli tekniklerin daha az yer aldığı görülmektedir. Bu yöntemler, öğrencilerin aktif katılımını destekleyerek değerlerin daha etkili bir şekilde aktarılmasına olanak tanımaktadır. İlkokul 4. sınıf seviyesi için telkin tekniğinin bu derecede önerilmesi öğrencilerin yaş seviyeleri ile ilgili olması bağlamında kabul edilebilir ama yapılan çalışmalar deneyimsel öğrenmeye ve sosyal etkileşime dayalı yaşantı temelli etkinliklerin değerler eğitiminde daha etkili olacağını ifade etmektedir (Batmaz & Erdoğan, 2019; Şenel ve diğerleri, 2021). Yine programda en fazla önerilen değerlerden olan vatanseverlik, duyarlılık ve aile bütünlüğü için en fazla yöntem ve teknik önerildiği görülmektedir. Programın bu bağlamda iç tutarlılığı sağlanmıştır. Adalet, mahremiyet, temizlik, dostluk ve sevgi gibi önemli değerler için çok az yöntem önerilmesinin bir eksiklik olduğu söylenebilir.

Araştırmanın üçüncü alt amacı kapsamında sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre TYMM İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda öne çıkan değerler; Vatanseverlik, Sorumluluk, Duyarlılık ve Aile Bütünlüğüdür. Bu sonuçlar araştırmanın ilk kısmında yapılan doküman analizinde araştırmacılar tarafından tespit edilen değerlerle uyushmaktadır. Sınıf öğretmenlerine göre bu değerlerin

programda daha fazla vurgulanmasının nedeni milli kimlik bilinci ve inşası ve toplumsal uyum olduğu söylenmiştir. Örneğin, Bekteş ve Kurt (2022), değerler eğitiminin milli kimlik inşası sürecine katkı sağladığını belirterek, bu bağlamda eğitim materyallerinin önemine vurgu yapmıştır. Bu değerlerin etkili bir şekilde kazandırılabilmesi bağlamında program değerlendirildiğinde kısmen teması en çok kod bulunan temadır. Bu açıdan sınıf öğretmenleri mevcut programı yetkin ama geliştirilmeye açık yönleri olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin yeterliği ve değişime olan dirençleri programın uygulanması adına en büyük sorun olarak görülmektedir. İnandı vd. (2015) çalışmasında öğretmenlerin değişime gösterdikleri direncin öğretim süreçlerini olumsuz etkilediğinden bahsedilmektedir. Bu bağlamda Yazıcı'nın (2006) araştırmasına göre; öğretmenlerin değerler eğitimi konusundaki bilgi eksiklikleri, değişime karşı direnç göstermelerinin önemli bir nedenidir. Öğretmenlerin değerlerin öğrencilere nasıl kazandırılacağı konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ve bu durumun öğrencilerin değer kazanımını olumsuz etkilediğini belirtmektedir. Diğer yandan zenginleştirilmiş etkinlikler ile birlikte öğrencinin aktif katılımını destekleyen bir değerler eğitimi modeli sunması en güçlü yön olarak ortaya çıkmıştır.

Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan değer öğretim yöntemlerinden drama ve rol yapma en çok tercih edilen yöntemler arasında yer alsa da uygulamada sorunlar yaşanmakta ve kısmen başarılı oldukları belirtilmektedir. TYMM İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda değerler eğitimi için önerilen yöntem ve tekniklerde sadece 1 kez dramaya atıf yapılmasına rağmen sınıf öğretmenlerinin en çok atıf yaptığı yöntem ve tekniğin drama olarak belirlenmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda ilgili literatürde (Batmaz & Erdoğan, 2019; Aktepe ve diğerleri, 2020; Avcı ve diğerleri, 2020; Akıtürk & Kahraman, 2019) öğrencilerin değerleri etkin bir şekilde kazanılması için dramanın önemine dair yapılan araştırmaların bulguları ile örtüşmektedir. Bu yöntemlerin etkililiği bağlamında sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde kısmen teması en çok kod bulunan temadır. Bu açıdan sınıf öğretmenleri mevcut programda değerler eğitimi için önerilen yöntem ve tekniklerin pratiğe aktarmada sorunlar yaşanacağını düşünmektedir. İlgili yöntemlerin aktif öğrenmeyi destekleyecek şekilde olması bir avantaj olarak belirtilse de zaman yetersizliğinin önemli bir dezavantaj olduğu belirtilmektedir. Diğer yandan ilkokul seviyesindeki çocukların sıklıkla öğretmenlerini kendilerine örnek aldıkları bilinmektedir. Ancak araştırmamızda sınıf öğretmenlerine göre rol model olma durumu literatürde yapılan çalışmaların aksine daha az vurgulanmıştır (Topkaya, 2016; Memişoğlu, 2013; Can, 2008).

Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının öğrencilerin millî kimlik gelişimine olan katkıları incelendiğinde en fazla olumlu temasında atıflar bulunmaktadır. Sınıf öğretmenleri, öğretim programının olumlu katkıları arasında millî kimlik vurgusu, millî kahramanlara ve tarihi olaylara yapılan vurgu ile kültürel değerlere dikkat çekilmesi gibi kategorilerden bahsetmiştir. Bu bağlamda öğretim programının öğrencilerin millî bilinçlerini geliştirmeye yönelik önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. İlgili literatürde yapılan araştırmaların Sosyal Bilgiler öğretim programlarının öğrencilerin millî kimlik gelişimini destekleyerek tarih, kültür ve sosyal değerler aracılığıyla kimliklerini pekiştirmeyi hedeflediğinden bahsetmesi bu araştırmayı desteklemektedir (Yıldırım ve diğerleri, 2017; Oğuz, 2012; Kara & Tokmak, 2023; Yaman ve diğerleri, 2023). Diğer yandan değerler eğitimi, öğrencilerin toplumsal ve kültürel kimliklerini anlamalarına ve geliştirmelerine katkı sağlarken, çizgi filmler ise ders ilgisini artırarak millî değerlerin eğlenceli şekilde öğretilmesine yardımcı olmaktadır (Kılıç & Fidan, 2020). Ayrıca, az sayıda da olsa demokratik değerler ve Atatürkçü değerlere yapılan vurgular, öğrencilerin ulusal kimliklerini şekillendiren temel unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Programın ortak miras ve yaşayan demokrasi-miz öğrenme alanları üzerinden hem tarihî hem de güncel değerlerle öğrencilerin ilişki kurmalarını teşvik ettiği söylenebilir. Bununla birlikte, olumsuz katkılar kısmında, klasik öğretme yöntemlerinin sıkıcılığı ve misafirperverlik değerinin eksikliği gibi sınırlamalar görülmektedir. Özellikle klasik öğretim yöntemlerinin sıkıcılığı ve değerler eğitimindeki eksiklikler, bu sürecin etkinliğini sınırlayabilen etkenler olarak görülebilir. Bu konuda Öztürk & Kafadar (2020) ile Taşkın & Bozkurt (2024)'un yaptığı araştırmalar, bu araştırmanın bulgularını desteklemektedir. Son olarak genel manada mevcut öğretim programı millî kimlik gelişimini olumlu yönde pekiştiren pek çok etken sunmaktadır.

Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının toplumsal olaylara duyarlı bireyler yetiştirme açısından olumlu katkılar sunduğunu göstermektedir. Sınıf öğretmenlerine göre toplumsal katılım, hak ve sorumluluk bilinci, çevre duyarlılığı ve afet bilinci gibi temalar programın güçlü yönlerini oluştururken, değerler eğitimi ve etkin vatandaşlık vurgusu da öğrencilerin sosyal farkındalığını artırmaktadır. Yapılan araştırmalar Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının öğrencilerin toplumsal olaylara duyarlılık göstermelerini sağlamak ve onları sosyal sorumluluk sahibi bireyler olarak yetiştirmek amacıyla tasarlandığını belirtilmesi bu çalışmayı desteklemektedir (Öntaş ve diğerleri, 2021; Kandemir ve Torun, 2020). Bununla birlikte bazı araştırmalar Sosyal Bilgiler dersi kapsamında öğrencilerin toplumsal duyarlılıklarını artır-

mak için öğretmenlerin, ders içeriklerini zenginleştirmeleri ve grup çalışmaları, proje tabanlı öğrenme ve tartışmalar gibi etkileşimli öğretim yöntemlerini kullanmaları gerektiğini belirtmektedir. (Yılar ve diğerleri, 2022; Dallı & Hamarat, 2023) Diğer yandan, duyarlılığın ailede başladığı gerçeği ve öğretmen yetkinliği konularında eksiklikler olduğu bu araştırmada belirtilmiştir. Balcı ve Yelken (2013)'in yaptığı araştırmada öğretmenlerin, değer eğitiminde ailenin sosyal, kültürel ve ekonomik özelliklerini ilk sorun olarak gördüklerini belirtmiş olmaları araştırmayı desteklemektedir. Kısaca mevcut programın toplumsal duyarlılık kazandırmada etkili olduğu söylenebilir.

Araştırmanın beşinci alt amacı kapsamında sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre TYMM İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın hem güçlü hem de zayıf yönlerinin olduğu vurgulanmaktadır. Sınıf öğretmenleri, programın değerler eğitimi adına daha etkileşimli ve kapsamlı hale getirilmesi için materyal çeşitliliği, zengin görsel içerik, okul dışı etkinlikler ve öğrenme alanlarının genişletilmesi gibi değişikliklerden bahsetmiştir. Öğretmenlerin değerler eğitimi için kılavuz kitaplara sahip olmaları ve dijital içerik kullanımının yaygınlaştırılması gibi değişiklikler de eğitim kalitesini artırabileceğinden bahsedilmiştir. Öğrencilerin eğitim süreçlerine aktif katılımını artırmak için, aile katılımını teşvik etmek ve öğretmenlerin yeterliliklerinin geliştirilmesi önerileri de önemlidir. Bununla birlikte, özel eğitime muhtaç öğrencilere daha fazla yardım sağlanması ve somut ölçme araçlarının daha iyi kullanılması gerektiği gibi sorunlar da belirtilmiştir. Mevcut öğretim programının güçlü yönleri öğrencilerin daha fazla bilgi ve beceri edinmelerine yardımcı olurken, zayıf yönleri giderilirse öğretim süreçleri daha kapsamlı ve etkili hale gelecektir. Özellikle programın değerler eğitimi ağırlıklı ve bütüncül bir model sunması en güçlü yönleri olarak karşımıza çıkmaktadır. En zayıf yönleri ise öğretmen yetkiliğine uygunluğunun tartışılması ve evrensel değerlere vurgunun azlığı şeklindedir.

Sonuç olarak, TYMM İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi, değerler eğitimi açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Ancak bu potansiyelin gerçekleştirilmesi için programın daha esnek ve dinamik hâle getirilmesi gerekmektedir. Bu değişiklik; çağdaş, evrensel ve ulusal değerlerin daha dengeli bir şekilde yer aldığı bir öğretim programı doğrultusunda gerçekleştirilebilecektir. Bu bağlamda araştırma sonuçları, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM) öğretim programının teoride çok yönlü bir potansiyele sahip olduğunu ancak uygulamada çeşitli zorluklarla karşılaşabileceğini göstermektedir. Bu zorlukları aşabilmek adına araştırma amacının kapsamında sınıf öğretmenlerinin görüşleri ve araştırmanın bulguları doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

- TYMM İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın değerler eğitimi boyutunun daha etkili olması için materyal çeşitliliği sağlanabilir ve görsel içerikler yönünden zenginleştirilebilir. Bu öneri, sınıf öğretmenlerinin mevcut programın materyal altyapısında eksiklikler bulunduğuna dair görüşlerine dayanmaktadır.
- Programın daha uygulamalı ve yaşantısal hâle gelmesi adına, okul dışı öğrenme ortamlarına ve saha temelli etkinliklere yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Öğretmen görüşlerinde yer alan öğrenme alanlarının genişletilmesi ihtiyacı bu durumu desteklemektedir.
- Değerler eğitiminin sınıf içi uygulamalarda etkili olabilmesi için öğretmenlerin mesleki yeterlilikleri artırılmalı; bu doğrultuda hizmet içi eğitim programlarına daha fazla yer verilmelidir. Araştırmada öğretmenlerin değer kazandırma konusunda bilgi eksiklikleri olduğu ve bunun uygulamayı zorlaştırdığı vurgulanmıştır.
- Öğrencilere değerlerin daha kalıcı şekilde kazandırılabilmesi amacıyla, drama, araştırma, proje ve tartışma gibi aktif ve etkileşimli öğretim yöntemlerinin yaygınlaştırılması önem arz etmektedir. Araştırma bulgularına göre öğretmenler drama yöntemini sıklıkla tercih etmekte; ancak programda bu yöntemlere sınırlı düzeyde yer verilmektedir.
- Öğrencilerin değer kazanım sürecine ailelerin de dâhil edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Öğretmenler, aile katılımının artırılmasının eğitim sürecinin bütünselliği açısından önemli bir ihtiyaç olduğunu ifade etmişlerdir.
- Öğretmenlerin değer öğretiminde daha işlevsel rol üstlenebilmesi için değerler eğitimi kılavuz kitapların hazırlanması ve dijital içeriklerin artırılması önerilmektedir. Araştırma kapsamında öğretmenlerin bu alanlarda eksiklik yaşadıkları belirtilmiştir.
- Değer kazandırma sürecinin izlenebilir ve değerlendirilebilir olması için somut ve işlevsel ölçme-değerlendirme araçları geliştirilebilir. Araştırmada öğretmenler, mevcut ölçme araçlarının yeterli olmadığını ve bu durumun değer eğitimi süreçlerini zorlaştırdığını belirtmişlerdir.
- Öğretim programının öğretmen yeterliklerine uygun olacak şekilde daha esnek ve uygulanabilir biçimde düzenlenmesi gerektiği düşünülmektedir. Öğretmenler, mevcut yapının bazı yönlerden uygulanabilirlik sorunları doğurduğunu dile getirmişlerdir.

Extended Abstract

Introduction

Education plays a significant role in preparing individuals for social life, and values education stands out as a fundamental element in helping students acquire moral, cultural, and social norms. The Turkey Century Maarif Model (TYMM) has integrated values education by emphasizing this process within the education program (Turkey Century Maarif Model, 2023). The Social Studies course aims to help students learn democratic values, understand their social responsibilities, and internalize ethical principles (Doğanay, 2009). This course encourages students to reflect on values and develop solutions to social problems (Doğan & Sezer, 2009). According to Parker (2013), societal values should be reflected in children's behaviors and internalized. The Social Studies course provides an important opportunity for instilling ethical values in students (Suh & Traiger, 1999). However, teachers play a crucial role in this process; teachers face various challenges in teaching values (Yıldırım & Turan, 2015). Social Studies teacher candidates state that values education serves the functions of raising active citizens and protecting national values while transmitting universal values (Ezer & Kınacı, 2020). The Social Studies curriculum aims to help students adopt both individual and societal values by blending local and universal values (Kaymakcan & Meydan, 2012). Curriculum reforms in Turkey emphasize values such as global connections, democratic awareness, and creative thinking (Akınoğlu, 2008). However, it is also stated that the Social Studies course aims to cultivate a “complete individual” by merging local and universal values (Akpınar & et al., 2024). As seen in the literature, there is no comprehensive study analyzing how values education is integrated into the Social Studies curriculum within the Turkey Century Maarif Model. In this context, it is important to gather the views of teachers regarding the curriculum by considering previous research on the theoretical foundations and application of values education and educational policies in Turkey. The aim of this study is to investigate, based on the opinions of primary school teachers, the relevance and effectiveness of the Turkey Century Maarif Model Primary School Social Studies Curriculum in terms of values education. The research problem is formulated as follows: “What is the relevance and cultural compatibility of the Turkey Century Maarif Model Primary School Social Studies Curriculum in terms of values education, and what are the primary school teachers' views on this program?” In this context, the following sub-problems will be examined:

1. What values are present in the Turkey Century Maarif Model Primary School Social Studies Curriculum?
2. What methods and techniques are recommended for values education within the Turkey Century Maarif Model Primary School Social Studies Curriculum?
3. According to classroom teachers, which values are emphasized in the Turkey Century Education Model Primary School Social Studies Curriculum, and what are their opinions regarding the adequacy of the curriculum?
4. What are the opinions of primary school teachers on the Turkey Century Maarif Model Primary School Social Studies Curriculum in terms of values education?
 - f. a. What are their views on the prominent teaching methods and techniques and their effectiveness?
 - g. b. What are their views on fostering national identity?
 - h. c. What are their views on raising individuals who are sensitive to social issues?
5. What suggestions do primary school teachers have regarding the values education aspect of the Turkey Century Maarif Model Primary School Social Studies Curriculum?

Methodology

This study utilizes a descriptive case study design, a type of qualitative research method, which is a holistic single-case design (Stake, 1995, p. 2; Yin, 2014, p. 13). In the first phase, the values present in the Turkey Century Maarif Model (TYMM) Primary School Social Studies Curriculum were examined using document analysis. Document analysis is a method that involves systematically reviewing and interpreting data (Corbin & Strauss, 2008). In the second phase, the opinions of primary school teachers regarding the program were collected through a semi-structured interview form.

Study Document and Study Group

In the first phase of the study, the sections of the Turkey Century Education Model Primary School Social Studies Curriculum addressing the 4th grade were thoroughly examined as the study material. This examination included the

introduction part of the curriculum (such as the basic and specific objectives of the course, implementation principles, etc.) and the 4th grade learning areas. In the second phase, a criterion sampling method, one of the purposive sampling techniques, was employed. Criterion sampling involves selecting individuals, events, objects, or situations that meet predetermined criteria and possess the necessary qualities for the research purposes (Büyüköztürk et al., 2016, p. 92). Within this framework, the study group consisted of nine classroom teachers working at a primary school affiliated with the Ministry of National Education in Istanbul during the 2024-2025 academic year, who had previously taught 4th grade and possessed knowledge and awareness about the Turkey Century Education Model Primary School Social Studies Curriculum. Thus, the practical reflections of the curriculum and teachers' perspectives were evaluated in detail.

Data Collection Tools and Analysis

In the first phase of the study, data were collected using the Value Analysis Form, developed based on the Virtue-Value-Action Framework. This form enabled a tabular analysis of which parts and pages of the 4th grade curriculum contained specific values. In the second phase, a semi-structured interview form designed by the researchers was used. The content validity of the form was assessed through expert opinions from three specialists (in classroom teaching, language, and values education) using the Content Validity Ratio (CVR) method proposed by Lawshe. Items falling below the critical CVR value were removed from the form (Lawshe, 1975).

During the data collection process, values present in the 4th grade Social Studies curriculum were first identified through document analysis. In the second phase, interviews with classroom teachers were audio-recorded, transcribed, and analyzed using content analysis—a commonly used method in qualitative research. The findings were categorized into codes and themes, presented in tables, and interpreted in comparison with relevant literature.

Validity and Reliability

In qualitative research, validity is addressed under two main headings: credibility (internal validity) and transferability (external validity) (Başkale, 2016). Credibility refers to the scientific and unbiased execution of the research process (Aydin, 2021). In this context, impartiality was ensured during data col-

lection, and the triangulation technique was employed (Lincoln & Guba, 1985; Silverman, 2013). Triangulation is an approach that enhances the validity of the research through the use of various data collection methods.

Transferability refers to the adaptability of the research findings to similar situations, and this was ensured by providing detailed explanations of each phase of the study (Aydın, 2021). The study group and data collection process were elaborated, and purposeful sampling was noted.

Regarding reliability, consistency (internal reliability) and confirmability (external reliability) were ensured (Arastaman et al., 2018). Consistency requires that the research process be conducted objectively and systematically (Yıldırım & Şimşek, 2013, p. 305). In this context, the data were evaluated in cause-and-effect relationships and supported with direct quotations. Confirmability refers to the validation of research findings with the collected data (Merriam, 2009). The research process was transparently defined, and expert opinions were obtained during data analysis.

Discussion and Conclusion

This study provides a comprehensive analysis of the Turkey Century Maarif Model (TYMM) Primary School Social Studies Curriculum in terms of values education. The findings of the study show that the objectives of the program are largely supported; however, some deficiencies are present in the implementation process. Fundamental values such as sensitivity, patriotism, hard work, responsibility, and family integrity are strongly emphasized in the program. However, values such as justice, aesthetics, friendship, and freedom are less emphasized, which may have a limiting effect on students' development of sensitivity towards these values. This shortcoming may arise from the insufficient treatment of abstract cognitive concepts such as justice and freedom, potentially leading to difficulties in students' internalization of these values.

The second sub-purpose of the study was to examine the methods and techniques used in the TYMM program. Traditional methods such as suggestion and case study were found to be the most common techniques. However, techniques like drama, performance tasks, research, and game-based methods were less frequently employed. These methods, which involve active student participation, can help impart values more effectively. The lack of interactive methods suggests that teachers may limit students' value acquisition (Batmaz & Erdoğan, 2019). It is emphasized that methods requiring metacognitive learning, such as drama, should be incorporated more frequently.

According to primary school teachers, the values that stand out in the TYMM program include patriotism, responsibility, sensitivity, and family integrity. Teachers stated that the greater emphasis on these values reinforces national identity awareness and social cohesion. However, teachers often lack sufficient knowledge regarding values education and exhibit resistance to change (Yazıcı, 2006). In order to address these shortcomings, in-service training programs for teachers and more comprehensive educational materials are recommended. Moreover, it has been suggested that teachers should be more knowledgeable about how to impart values to students.

The study also discusses the strengths and weaknesses of the program. The program offers an effective model in terms of supporting students' national identity development and fostering social responsibility. However, teachers' competency gaps and limited emphasis on universal values constitute the program's weaknesses. Teachers call for a more interactive and comprehensive model for values education. Furthermore, increasing family involvement, enhancing teacher competencies, and diversifying educational materials with richer visual content were suggested. These suggestions could help make the program more effective.

In conclusion, while the TYMM program has great potential for values education, some challenges may arise in practice. To realize this potential, the program should be revised to be more flexible, dynamic, and structured in a way that balances contemporary values. Making the values and teaching methods in the program more interactive, ensuring that teachers are more knowledgeable about values education, and increasing family participation can enhance the program's effectiveness. In this context, the findings of the study indicate that the TYMM teaching program has a multidimensional theoretical potential but faces various challenges in practice.

Etik Beyan / Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Finansman / Funding: Yazarlar, bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadığını kabul ederler. / The authors acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Yazar (lar) / Author (s): Yunus Emre DEMİRBAŞ, Bilal YORULMAZ.

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Kaynakça

- Akinoğlu, O. (2008). An analysis of 2004 Turkish social studies curriculum in the light of new millenium trends. *Social Behavior and Personality*, 36(6), 791-798. <https://doi.org/10.2224/SBP.2008.36.6.791>
- Akıtürk, H. K., & Kahraman, P. B. (2019). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Değerler Eğitime Yönelik Görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(38), 267-294. <https://doi.org/10.34234/ded.563493>
- Akman, Ö., Çarşanbalı, Ç., & Alagöz, B. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değer eğitiminde örtük programa yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 701-720.
- Akpınar, B., Özer, B., Oral, B., & Köksalan, B. (2024). Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin program geliştirme ve felsefi düzlemde analizi. *EKEV Akademi Dergisi*, 99, 59-73. <https://doi.org/https://doi.org/10.17753/sosekev.1489135>
- Aktepe, V., Keser, H., & Şeref, Ş. E. (2020). Sınıf öğretmenlerinin perspektifinden değerler ve değerler eğitimi uygulamalarının değerlendirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(4), 897-918. <https://doi.org/https://doi.org/10.32709/akusosbil.781>
- Anderson, S. (2021). Fashioning a Mind of One's Own in the Good Company of Others. *Anthropological Forum*, 31, 19-33. <https://doi.org/10.1080/00664677.2021.1865873>.
- Arastaman, G., Fidan, İ. Ö., & Fidan, T. (2018). Nitel Araştırmada Geçerlik ve Güvenirlik: Kuramsal İnceleme. *Yyü Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 37-75. <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.23891/efdyu.2018.61>
- Avcı, E., Faiz, M., & Turan, S. (2020). Etkili vatandaşlık eğitiminde değerler eğitimi: sosyal bilgiler öğretmenlerinin düşünceleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 18(39), 263-296. <https://doi.org/10.34234/ded.655916>
- Aydın, S. (2021). Nitel Araştırmalarda Geçerlik ve Güvenirlik. M. Çelebi içinde, *Nitel Araştırma Yöntemleri* (s. 182-209). Pegem Akademi.
- Balcı, A., & Yelken, T. (2013). İlköğretim sosyal bilgiler programında yer alan değerler ve değer eğitimi uygulamaları konusunda öğretmen görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 195-213.
- Başkale, H. (2016). Nitel Araştırmalarda Geçerlik, Güvenirlik ve Örneklem. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.
- Batmaz, O., & Erdoğan, T. (2019). Sınıf Öğretmenlerinin Değerler Eğitime Yönelik Görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(6), 2681-2692. <https://doi.org/https://doi.org/10.24106/kefdergi.3594>

- Batmaz, O., & Erdoğan, T. (2019). Sınıf Öğretmenlerinin Değerler Eğitimine Yönelik Görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(6), 2681-2692. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.3594>
- Bayram, H. (2022). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Duygusal Öğrenme Becerilerinin İncelenmesi. *Journal of Computer and Education Research*, 10(9), 236-258. <https://doi.org/10.18009/jcer.1065975>
- Bektaş, S. A., & Kurt, M. (2022). Değerler Eğitimi Bağlamında Ziya Gökalp'ın "Alageyik" ve "Turan" Adlı Şiirlerinin Millî Kimlik İnşası Sürecine Etkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 10(2), 440-453. <https://doi.org/10.16916/aded.1052767>
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F., & Çakmak, E. K. (2016). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Corbin, J., & Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Sage Publication.
- Çelikkaya, T., & Filoğlu, S. (2014). Attitudes of social studies teachers toward value and values education. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(14), 1551-1556. <https://doi.org/DOI: 10.12738/estp.2014.4.1605>
- Dallı, C., & Hamarat, E. (2023). . Sosyal bilgiler eğitimi, ekolojik vatandaşlık ve yeşil aklama. *The Journal of Turk-Islam World Social Studies*, 36(6), 112-128. <https://doi.org/10.29228/tidsad.68802>
- Diken, F., & Ablak, S. (2024). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın Kültürel Yetkinlik ve Beceriler Işığında İncelenmesi: Türkiye 2018 Programı Örneği. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1), 62-76. <https://doi.org/10.17556/erziedf.13>
- Doğan, Y., & Sezer, G. O. (2009). A Factor Analysis Study on the Skills and Values Covered in the Social Studies Course. *İlköğretim Online*, 8(2), 499-509.
- Doğanay, A. (2009). Değerler Eğitimi. C. Öztürk içinde, *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s. 255-286). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ezer, F., & Kınacı, M. K. (2020). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının değerler eğitimine ve sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerlere yönelik görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 346-365. <https://doi.org/https://doi.org/10.17679/inuefd.547138>
- Gömlüksiz, M. N., & Cüro, E. (2011). An Assessment of students' attitudes towards values in Social Studies curriculum. *International Journal of Human Sciences*, 8(1), 95-134.
- İnandı, Y., Yeşil, H., Karatepe, R., & A Uzun, A. (2015). Öğretmenlerin ve okul müdürlerinin özyeterlikleri ile değişime gösterdikleri direnç arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 563-581.

- Kandemir, K., & Torun, E. (2020). İstiklal Marşı'nın Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda Yer Alan Değerler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 4(2), 267-284. <https://doi.org/10.38015/sbyy.817014>
- Kara, İ., & Tokmak, A. (2023). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi. Doğal ve kültürel mirasın öğretiminde sosyal bilgiler dersinin yeri ve önemi. , 13, 177-199. <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1312336>
- Karataş, İ. H. (2024). Türkiye yüzyılı maarif modeli hakkında. . *Alanyazın*, 5(1), 6-11.
- Kasapoğlu, H. (2013). Okulda Değer Eğitimi ve Hikâyeler. *Milli Eğitim Dergisi*, 43(189), 97-109.
- Kaymakcan, R., & Meydan, H. (2012). Values in the curricula of religious education and social studies in primary schools in the context of local-universal dilemma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1588-1591.
- Keskin, Y. (2013). A comparison between Turkish and British students' acquisition levels of universal-social values placed in curriculum: a case study. *The Anthropologist*, 16(1), 185-201. <https://doi.org/10.1080/09720073.2013.11891347>
- Keskin, Y., Kirtel, A., & Keskin, S. C. (2015). Examining Some Values in the Social Studies Programme Applied in Turkey in Terms of Their Relations. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 197, 955-960. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.07.280>
- Kılıç, N., & Fidan, F. K. (2020). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda Yer Alan Değerler Açısından Çizgi Film İnceleme: Rafadan Tayfa Örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 13(81), 49-63. <https://doi.org/10.29228/JASSS.44068>
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personnel Psychology*, 28(4), 563-575. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.1975.tb01393.x>
- Lesková, A., & Yochanna, M. (2024). Values and Education for Values of Today's Youth. *Journal of Education Culture and Society*, 15(2), 35-42. <https://doi.org/10.15503/jecs2024.2.19.33>
- Lichtman, M. (2006). *Qualitative research in education: A user's guide*. Sage Publications.
- Lickona, T. (1992). *Educating for Character: How Our Schools Can Teach Respect and Responsibility*. Bantam.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry: Establishing Trustworthiness*. Sage Publication.
- Memişoğlu, H. (2013). İlköğretim 4 ve 5. sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimine ilişkin görüşleri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(3), 405-425.

- Merey, Z., Kuş, Z., & Karatekin, K. (2012). Comparison of elementary social studies curricula of Turkey and The United States on values education. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1627-1632.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative Research: a guide to design and interpretation*. Jossey-Bass.
- Meydan, H. (2014). Okulda Değerler Eğitiminin Yeri Ve Değerler Eğitimi Yaklaşımları Üzerine Bir Değerlendirme. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 93-108.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2023). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Naylor, D. T., & Diem, R. (1987). *Elementary and Middle School Social Studies*. Random House.
- Oeschger, T., Makarova, E., Daniel, E., & Döring, A. (2024). Value-related educational goals of primary school teachers: a comparative study in two European countries. *Frontiers in Psychology*, 15, 1458393. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1458393>
- Oğuz, E. (2012). Öğretmen adaylarının değerler ve değerler eğitimine ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(2), 1309-1325.
- Öntaş, T., Çankçı, S., & Sezgin, K. A. (2021). Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersinin okul öncesine yansımaları. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi (IJONASS)*, 5(2), 454-471. <https://doi.org/10.38015/sbyy.1004344>
- Öztürk, C., & Kafadar, T. (2020). 2018 sosyal bilgiler öğretim programının değerlendirilmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 10(1), 112-126. <https://doi.org/10.24315/tred.550508>
- Parker, W. C. (2013). *Social Studies in Elementary Education*. Pearson.
- Ruto, Z. J., Shiundu, J. O., & Simiyu, A. M. (2023). The significance of primary social studies content organization in fostering knowledge, skills, and values for cohesion and integration in Kenya. *African Journal of Empirical Research*, 4(2), 909-915. <https://doi.org/https://doi.org/10.51867/ajernet.4.2.92>
- Silverman, D. (2013). *Doing qualitative research: A practical handbook*. (4. Baskı). Sage Publication.
- Stake, R. E. (1995). *The art of case study research*. Sage Publications.
- Suh, B. K., & Traiger, J. (1999). Teaching Values through Elementary Social Studies and Literature Curricula. *Education*, 119(4), 723-728.
- Şenel, T., Çalışkan, H., & Yıldırım, Y. (2021). Tutumluluk Değerinin Kazandırılması Bağlamında Yapılan Uygulamaya İlişkin Veli ve Öğrenci Görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(232), 199-223. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.743160>

- Taşkın, A. M., & Bozkurt, F. (2024). (2024). Singapur ve türkiye sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının karşılaştırmalı analizi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(1), 177-199. <https://doi.org/10.51460/baebd.1384153>
- Tay, B., Durmaz, F. Z., & Şanal, M. (2013). Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Öğrencilerin Değer ve Değerler Eğitimine İlişkin Görüşleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1), 67-93.
- Thakur, A. (2025). The Integral Role of Value Education in Institutions of Higher Learning. . *International Journal For Multidisciplinary Research*, 7(1), 1-8. <https://doi.org/10.36948/ijfmr.2025.v07i01.36799>
- Topkaya, Y. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değer aktarım yaklaşımları hakkındaki görüşlerine ait nitel bir çalışma. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 637-652.
- Totan, T. (2018). Totan, T. (2018). Öz-farkındalık, sosyal farkındalık, öz-yönetim, ilişki kurma becerileri ve sorumlu karar verme temellinde sosyal ve duygusal öğrenme ölçeğinin geliştirilmesi.. <https://doi.org/10.15285/maruaeab.393209>. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 48(48), 41-58. <https://doi.org/10.15285/maruaeab.393209>
- Tripura, M. (2025). alues in Education: A Conceptual Study. *International Journal For Multidisciplinary Research*, 7(1), 1-5. <https://doi.org/10.36948/ijfmr.2025.v07i01.38017>
- Türk, N., & Nalçacı, A. (2011). köğretim beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler programında verilen değerleri edinme düzeyleri (Erzincan Örneği). *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 39-56.
- Ünlü, İ., & Kaşkaya, A. (2018). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Değer Eğitimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 74, 2656-2679.
- Yaman, T., Aktaş, V., & Kara, İ. (2023). Sığınmacı öğrencilerin topluma entegrasyonunda sosyal bilgiler dersinin katkısının öğrenci görüşlerine göre incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 52(240), 2929-2956. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.1167540>
- Yazıcı, K. (2006). Değerler Eğitimine Genel Bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19, 499-522.
- Yiğit, M. F. (2021). Citizenship and Human Rights Within the Scope of Values Education. *Journal of Ethnic and Cultural Studies*, 8(3), 282–291. <https://doi.org/10.29333/ejecs/809>
- Yılar, M. B., Karadağ, Y., Ünal, O., & Örtten, H. (2022). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının duyarlılık değerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2022(19), 433-453. <https://doi.org/10.46778/goputeb.1167054>

- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar.
- Yıldırım, N., & Turan, S. (2015). Sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi dersi öğretim programındaki değerlerin kazandırılma sürecine yönelik görüşleri. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 11(2), 420-437. <https://doi.org/https://doi.org/10.17244/eku.45093>
- Yıldırım, S. G., Becerikli, S., & Demirel, M. (2017). Farklı Bakış Açılarına Göre Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi. *İlköğretim Online*, 16(4), 1575-1588. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2017.342975>
- Yıldız, B., & Köse, T. C. (2025). Karakter ve Değer Eğitimi Kapsamında 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Empati Becerisi Bağlamında İncelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2), 2274 - 2293. <https://doi.org/doi.org/10.51460/baebd.1675772>
- Yin, R. K. (2014). Case study methods: design and methods (5 b.). Sage Publication.
- Yörükoğlu, A. (2021). Çocuk Ruh Sağlığı: Çocuğun Kişilik Gelişimi Eğitimi ve Ruhsal Sorunları. Özgür Yayınları.